

Boris Golec

»Dejanje je, razen nekaj ženskam, v javnosti tako rekoč neznano«

*O prepovedanem razmerju in njegovem sadu v »malo boljši hiši«
v začetku 19. stoletja**

GOLEC, Boris, red. prof. dr., znanstveni svetnik, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana, boris.golec@zrc-sazu.si

316.367.2"18"

»DEJANJE JE, RAZEN NEKAJ ŽENSKAM, V JAVNOSTI TAKO REKOČ NEZNANO«

*O prepovedanem razmerju in njegovem sadu v »malo boljši hiši« v začetku 19. stoletja**

Leta 1805 se je Janezu Antonu Vidicu, ovdovelemu 63-letnemu mitničarju na Kostanjevici na Krki, rodila nezakonska hči iz razmerja z 28-letno nečakinjo Jožefo, hčerko njegovega pokojnega brata. Otroka so krstili v sosednji župniji Raka, Vidic pa je ljubljanski nadškofjski ordinariat prosil za dovoljenje za poroko, a ga zaradi zapletenega in dragega postopka – o tem bi odločala Dunaj in Rim – ni dobil. V drugem delu prispevka je obravnavano socialno in gensko ozadje nesojenih zakoncev – strica in nečakinje. Šlo je za mitničarsko-trgovsko rodbino, katere korenine so segale v mesta Kamnik, Ljubljana in Radovljica, med predniki so bili mestni sodniki in svétniki, v bližnjem sorodstvu pa se je v treh generacijah od konca 17. stoletja dalje zvrstilo tudi pet duhovnikov. Tako kot Janez Anton Vidic je precej sorodnikov obiskovalo ljubljansko jezuitsko gimnazijo.

Ključne besede: incest, rodbina Vidic, genealogija, Kostanjevica na Krki, Raka, Kamnik, Radovljica, Kokra, Ljubljana

* *Prispevek je nastal v okviru temeljnega raziskovalnega projekta projekta »Ambicije, karizem, pohlep, prevare: socialno-materialne strategije, prakse in komunikacija družbenih elit na Slovenskem v zgodnjem novem veku« (J6-2575) in raziskovalnega programa »Temeljne raziskave slovenske kulturne preteklosti« (P6-0052), ki ju financira Agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.*

GOLEC, Boris, Professor, PhD, Lead Research Associate, Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Milko Kos Historical Institute, Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana, boris.golec@zrc-sazu.si

316.367.2"18"

»THE ACT IS VIRTUALLY UNKNOWN IN PUBLIC, EXCEPT TO A FEW WOMEN«

On a forbidden relationship and its fruit in "a more reputable family" in the early 19th century

In 1805, John Anton Vidic, a widowed 63-year-old tollor in Kostanjevica na Krki, gave birth to an illegitimate daughter from his relationship with his 28-year-old niece Jožefa, the daughter of his deceased brother. The child was baptised in the neighbouring parish of Raka, and Vidic asked the Ljubljana Archdiocesan Ordinariate for permission to marry, but because of the complicated and expensive procedure - the decision would have to have been made in Vienna and Rome - was denied it. The second part of the paper deals with the social and genetic background of unmarried spouses - uncle and niece. It was a family of tollers and merchants, whose roots went back to the towns of Kamnik, Ljubljana and Radovljica, whose ancestors included town magistrates and councillors, and whose close family included five priests in three generations from the end of the 17th century onwards. Like Janez Anton Vidic, many of his relatives attended the Jesuit Gymnasium in Ljubljana.

Keywords: incest, Vidic family, genealogy, Kostanjevica na Krki, Raka, Kamnik, Radovljica, Kokra, Ljubljana

So stvari, ki jih raziskovalci preteklosti odkrivamo zelo zelo počasi, v velikih časovnih presledkih, nepričakovano, na neobičajnih krajih, z nenavadnimi razpleti in neredko brez pravega epiloga. Nikoli zaključeni, večno odprti primeri, bi se morda kdo izrazil v kriminalistično-detektivski maniri. Opisati želim enega takih, zame osebno najbolj nenavadnih in vznemirljivih primerov, pri čemer se pri njegovem označevanju v polnosti zavedam lastne subjektivnosti.

Kako se je začelo? V dijaških letih, v času svoje zgodnje rodoslovne vneme, sem v osrednjem slovenskem arhivu, ki je tedaj hranil veliko cerkvenih matičnih knjig, naletel na zame, negodnega začetnika, zanimiv zapis z začetka 19. stoletja. »Ta otrok se je rodil na deželni cesti. *Landstraß* piše tukaj in tudi hišna številka manjka,« nisem mogel skriti začudenja pred dežurnim čitalničarjem Petrom Strnadom. »Ne, to je nek kraj, zdi se mi, da Kostanjevica,« me je podučil Peter. Logično, saj sem imel vendar v rokah krstno matico župnije Raka, ki meji s kostanjeviško župnijo. Zapis je s tem postal manj zanimiv, pač vpis krsta nezakonskega otroka, ne prvega ne zadnjega, ki so ga nesli h krstu v drugo župnijo. A vendar je bil po nečem poseben. Pri Kristini, hčerki Jožefe Vidic, krščeni na Raki 19. aprila 1805, je zapisano, da je otrokov oče »po lastnem priznanju« (*nach eigenem Geständnis*) Jožef Vidic.¹ V tem času, natančneje od leta 1771 dalje, pri zunajzakonskih krščencih niso več vpisovali očetov nezakonskih otrok, razen na njihovo izrecno zahtevo,² kar pa se je, če se starša pozneje nista poročila, zgodilo silno redko. Še več, Kristinina starša sta se pisala enako – Vidic. Sta bila potemtakem v sorodu?

Tu je moja radovednost trčila na nepremagljivo oviro, ker je kostanjeviške matice hranil še župnijski urad v Kostanjevici na Krki, zame tedaj neskončno oddaljenem kraju. A me je raziskovalna pot slejkoprej pripeljala tudi tja, čeprav s povsem drugačnimi nameni. Ko sem dobro desetletje zatem kot (predbolonjski) magistrski študent pripravljaval nalogo o dolenjskih mestih v zgodnjem novem veku, sem v indeksih kostanjeviških krstnih matic v tamkajšnjem župnišču mimogrede pogledal še

za Vidici. Našel nisem nikogar, priimek je bil v tej župniji v 18. in 19. stoletju povsem neznan. Kristina Vidic se je torej morala roditi nedomačinoma, ki sta – morda samo mati – prebivala v kostanjeviški župniji le krajši čas.

Dve naključni odkritji oživita »stari primer«

In minilo je še nekaj let do naslednjega koraka, v tej zgodbi ključnega. Povabili so me, naj prispevam poglavje za monografijo ob 750-letnici kostanjeviških mestnih pravic. V Nadškofijskem arhivu Ljubljana sem med spisi kostanjeviške župnije, ki jih je hranila (nad)škofijska pisarna, naletel na dva dokumenta,³ brez katerih bi »primer Vidic« za vselej obležal v predalu.

30. septembra 1805, dobrih pet mesecev po rojstvu Kristine Vidic, je raški župnik in dekan Simon Bartol na ljubljanski nadškofijski ordinariat naslovil dopis, ki se v prevodu glasi:

»Prečastiti ordinariat!

Gospod Jožef Vidic (*Herr Joseph Vidiz*), cesarski in cesarsko-kraljevi (mitninski) prejemnik (*Einknehmer*) v mestu Kostanjevica, se je spozabil tako daleč, da je meseno grešil in zaplodil hčerko svoji nečakinji, hčerki pokojnega brata, ki jo je kot zapuščeno siroto vzel k sebi v oskrbo.

Dejanje je, razen nekaj ženskam, v javnosti tako rekoč neznano ali vsaj nedokazano.

Potem ko mu je duhovna oblast naložila uma knitev (*Entfernung*) nečakinje in sogrešnice, kar je tudi storil, se z največjim sramovanjem priznava (*erkläret er sich*) za očeta in si ne želi ničesar bolj kakor to, da bi nesrečni zapeljani osebi nadomestil čast, nesrečnemu in nedolžnemu otroku pa omogočil zakonsko otroštvo (*eheliche Kindschaft zu erwirken*). Zato v vsej skrušenosti (*in aller Zerknürschung*) in pripravljenosti na vse zaslužene cerkvene kazni najponižneje (*ganz gehorsamst*) prosi, naj mu prečastiti ordinariat pomaga (*geruhe sich für ihn*

¹ NŠAL, ŽA Raka, Matične knjige, R 1801–1811, fol. 29.

² Umek, Kos, Vodnik po matičnih knjigah, str. XLVII.

³ NŠAL, ŠAL/Ž, Kostanjevica na Krki, fasc. 113, ovitek 1805, 30. 9. 1805; ovitek 1806, 29. 11. 1806.

[illegible]

Dopis dekana Simona Bartola nadškofijskemu ordinariatu v Ljubljani 30. septembra 1805
(NŠAL, ŠAL/Ž, *Kostanjevica na Krki, fasc. 113, ovitek 1805*).

dahin zu verwenden), da bi se z zgornjo osebo ob pridobitvi cerkvene dispenze smel poročiti.

Dekanijska župnija Raka, 30. septembra 1805

Simon Bartol (*Warthol*), dekan in naprošeni podpisnik (*erbetener Fertiger*)«

Nadaljevanje postopka ni znano, dokler ni bil 29. novembra 1806, po skoraj štirinajstih mesecih, datiran sklep (*Bescheid*), poslan prosilcu kot odgovor na njegovo prošnjo. Ta je v ohranjenem konceptu sklepa povzeta v glavnih točkah in ima datum 15. oktober 1806. Vse kaže, da dekanova prošnja izpred dobrega leta ni zadoščala in se je moral Vidic na ordinariat obrniti še osebno z natančnejšo utemeljitvijo svoje želje.

Povzetek daje vtis, da se je dekan Bartol pri Vidičevem osebnem imenu zmotil. Imenoval ga je Jožef, tako kot je naveden tudi v krstni matici ob hčerkinem krstu, v resnici pa se je kostanjeviški mitničar imenoval Janez Anton. Pomoto bi lahko razložili s tem, da so moža na Raki slabše poznali. Le malo je verjetno, da bi sam zavestno uporabil lažno osebno ime, saj od tega ne bi imel prav nobene koristi, kvečjemu škodo. Dejansko je Vidic, kot bomo videli, dobil pri krstu imena Janez Anton Sebastjan, uporabljal pa je tudi ime Jožef. V kranjskem deželnem šematizmu za leto 1775 je, denimo, kot mitninski prejemnik v Motniku imenovan Jožef Vidic in potem, dokler je služboval tam, vseskozi Anton. Pozneje v Krškem ga šematizma poznata kot Janeza (1795 in 1796), v Kostanjevici pa je spet imenovan Anton.⁴ Zdi se, kot bi se s svojim imenom malce poigral. V vlogi priče neke kupoprodaje v

Krškem se je leta 1801, denimo, lastnoročno podpisal kot Jožef Anton (*Joseph Anton Vidiz*).⁵

A vrnimo se k postopku. Povzetek Vidičeve prošnje ordinariatu iz leta 1805, ki ni brez dodanih slabšalnih primesi, pravi v prevodu takole:

»Janez Anton Vidic (*Johann Anton Vidiz*), mitninski prejemnik v Kostanjevici (*Zolleinnehmer in Landstraß*), prosi za pridobitev dispenze za zakonsko zvezo s hčerko svojega pokojnega brata Jožefo Vidic iz razlogov, ker:

- 1) ima z njo že enega otroka;
- 1) 62-letni neumnež (*Schöps*) potrebuje pomočnico (*Gehülfin*);
- 1) zapeljano [žensko] in otroka bi rad zaščitil pred sramoto in ga pozakonil (legitimiral);
- 1) [nečakinja] že štiri leta skrbi za njegovo gospodinjstvo in [on] upa, da bo našel v njej najzvestejšo in najmarljivejšo družinsko mater (*Hausmutter*).«

Sklep (*Bescheid*) ordinariata, ki je sledil čez šest tednov, Janeza Antona Vidica nikakor ni mogel razveseliti, saj so mu iz Ljubljane sporočili ne le, kako zapletena in draga pot bi ga čakala do skrajno negotovega cilja, ampak tudi to, da mu na tej poti ne bodo pomagali. Koncept odgovora se namreč glasi takole:

»Zaprošeno dispenzo bi morala najprej [dovoliti] politična oblast pri najvišjem oblastvu na Dunaju. Če bi se to morda zgodilo (*diese allenfalls erfolgte*), njegova knežja milost prečastiti gospod nadškof dispenze nikakor ne more podeliti sam (*aus eigener Macht*), ampak bi bilo zanjo treba po dolgi poti (*mit vielen Weitwendigkeiten*) in z veliko stroški prositi v Rimu, kjer pa je še vedno treba dvomiti o uspehu. Ordinariat ob navedenih razlogih ne more prevzeti posredovanja prošnje.«

Mitničar Janez Anton Vidic in njegova nečakinja Jožefa sta se tako morala zadovoljiti s spoznanjem, da ne bosta mogla postati mož in žena. O njunem razmerju po rojstvu hčerke bi lahko zgolj ugibali. Glede na navedbo iz jeseni 1806, da nečaki-

⁴ Land=Kraingerischer Schematismus auf das Jahr MCCLXXV [1775], fol. O2; MCCLXXVI [1776], fol. E3; MCCLXXVII [1777], fol. F7; Neuer Instanzkalender auf das Jahr MDCCCLXXX [1780], fol. L4; MDCCLXXXI [1781], fol. M3; MDCCLXXXII [1782], fol. K3; Instanzkalender für das Herzogthum Krain auf das Jahr 1793, fol. F1; Schematismus für das Hertzogthum Krain 1795, str. 56; Instanz Schematismus für das Herzogthum Krain 1796, str. 62; 1798, str. 173; 1799, str. 152; 1801, str. 164; 1802, str. 184; Instanzen Schematismus für das Herzogthum Krain 1803, str. 194; 1804, str. 216; 1806, str. 63; Schematismus für Krain, Görz und Gradiska auf das Jahr 1807, str. 69.

⁵ SI AS 315, Deželna deska za Kranjsko, Q 4, 2. beli kvatern, fol. L 21–22, 5. 9. 1801.

nja Jožefa stricu gospodinji štiri leta, se je potemtakem dotlej že vrnila k Janezu Antonu, najsi bo z otrokom ali sama. Lahko da je malo Kristino pustila v reji, v takem primeru prejkone pri otrokovih krstnih botrih. To sta bila zakonca Jurij in Neža Hrastnik, mesarja,⁶ ki sta živela na Raki št. 16, v središču kraja,⁷ kjer so sad Vidičeve prepovedane ljubezni krstili. Morda ni naključje, da se je Kristina, kot bomo videli, pozneje poročila prav v mesarsko družino na Rako. Tam je imel Vidic podporo tudi v dekanu in župniku Simonu Bartolu (1757–1818), ki mu je prvi pomagal s prošnjo nadškofijskemu ordinariatu, sicer pa je bil, kot ga opisuje F. Pokorn, potrpežljiv, zgleden in zelo priljubljen duhovnik.⁸

Kostanjeviške in raške matične knjige ter drugo gradivo obeh župnijskih arhivov je o stricu in nečakinji Vidičevih zelo redkobesedno. Kot mi je razkrila kostanjeviška mrliška matična knjiga, je bil Janez Anton vdovec od 9. marca 1802, ko je v Kostanjevici št. 37 preminila 45-letna »gospa« Maria Vidic, »tukajšnja (mitninska) prejemnica (*Frau Maria Vidizin Einnehmerin allhier*).⁹ Zakonca nista imela otrok, zato je tem bolj razumljivo, da je Vidic še isto leto vzel k sebi nečakinjo; jeseni 1806 je namreč izpričal, da mu ta gospodinji štiri leta.

Hiša št. 37, kjer je umrla Vidičeva žena Marija, ni bila njuna, ampak v lasti kostanjeviškega držav-

Prizorišče incestnega razmerja med stricem in nečakinjo je bila mitninska hiša na južnem koncu Kostanjevice, ki je stala na tem mestu (foto: B. Golec, oktober 2023).

nega gospostva (nekdanjega samostanskega), v njej pa državna mitnica oz. carinski urad. Od hišnega preštevilčenja leta 1805 dalje je imela novo št. 65 (danes Kambičev trg 1).¹⁰ V tej stavbi je tudi prišlo do intimnega razmerja med stricem in nečakinjo. Janez Anton je službo mitninskega prejemnika opravljal vsaj še leta 1807¹¹ in jo odložil najpozneje leta 1811, v dobi Ilirskih provinc, ko je v hiši št. 65 izpričano rojstvo otroka mitninskega prejemnika (*Einnehmer*) Antona Barleta.¹² Preselil se je čez cesto v hišo št. 75 (danes Kambičev trg 5), ki je bila do konca 18. stoletja mestni rotovž, potem pa jo je kupil njegov predhodnik na mestu kostanjeviškega mitničarja.¹³ Tu je Vidic umrl 27. aprila 1812, malo po dopolnjenem sedemdesetem letu. Tako kostanjeviška župnijska kot mrliška matica merije Kostanjevica mu dajeta 71 let in ga še vedno imenujeta mitničar (*Telonarius* oz. *Zolleinnehmer*),

⁶ NŠAL, ŽA Raka, *Matične knjige*, R 1801–1811, fol. 29.

⁷ Prav tam, Ind R 1792–1801. – Hrastnikova hiša, ki je pozneje dobila št. 15, je stala na južni strani trga ob župnijski cerkvi (SI AS 176, *Franciscejski kataster za Kranjsko*, N 10, k. o., Raka, *zapisnik stavbnih parcel*, 18. 3. 1826; mapni list IV).

⁸ Pokorn, *Šematizem duhovnikov*, str. 188–189. Bartol, ki je umrl 7. junija 1818 na Raki, star 61 let, se je rodil 20. oktobra 1757 kmečkim staršem v vasi Hrib v Loškem Potoku (NŠAL, ŽA Loški Potok, *Matične knjige*, R 1753–1783, pag. 31).

⁹ NŠAL, ŽA Kostanjevica na Krki, *Matične knjige*, M 1785–1803, fol. 19.

¹⁰ Bankalna administracija je hišo odkupila od državnega gospostva šele leta 1824 (Golec, *Glavni poudarki*, str. 178).

¹¹ *Schematismus für Krain, Görz und Gradiska auf das Jahr 1807*, str. 69.

¹² NŠAL, ŽA Kostanjevica na Krki, *Matične knjige*, R 1806–1811, pag. 38–39.

¹³ Golec, *Glavni poudarki*, str. 170–171.

vzrok smrti pa je bila po župnijski matici preprosto starost (*Senectus*).¹⁴

Vidičevi nezakonski hčerki Kristini je bilo tedaj sedem let, nečakinji Jožefi, Kristinini materi, pa 35. Ko se je dobro leto po stričevi smrti poleti 1813 omožila, ji namreč kostanjeviška poročna matica daje 36 let,¹⁵ kar pomeni, da je luč sveta zagledala okrog leta 1777 in imela ob rojstvu hčerke 28 let. O tem, kje se je rodila, od kod je prišla k stricu v Kostanjevico in od kod je izvirala Vidic, iz kostanjeviških matic ne bomo izvedeli.

Razen vpisov smrti zakoncev Vidic in Jožefine poroke se priimek Vidic v matičnih knjigah pojavlja še enkrat. »Gospod« Anton, kot so skrajšano klicali Janeza Antona, je 11. aprila 1802, dober mesec po ženini smrti, botroval otroku domačina iz mesta, sicer živečega v Zagrebu.¹⁶ Razumljivo je, da kostanjeviški meščani nedomačina že zaradi njegovih let niso naprošali za botra. Njegove žene in nečakinje ne srečamo v vlogi botre nikoli, kar je v Jožefinem primeru pomenljivo. »Nekaj žensk«, ki je, kot pravi dopis dekana Bartola, vedelo, kdo je nezakonski oče Jožefine hčerke, tega seveda ni moglo zadržati zase. Identiteta Kristine Vidic je bila kostanjeviška javna skrivnost.

Meni pa še dolgo ni bilo dano ugotoviti, od kod sta izvirala njena med seboj krvno tesno povezana neporočena starša. Kranjski deželni šematizmi povedo, da je Anton Vidic prišel na mesto prejemnika mejnega carinskega in solnomitninskega urada v Kostanjevici šele med letoma 1796 in 1798. Pred tem ga z njegovim drugim krstnim imenom, kot »gospoda« Janeza Vidica, srečamo v šematizmih za leti 1795 in 1796 z nazivom nadzornik (*Kontrolor*) pri enakem uradu v Krškem, še prej pa v Motniku, in sicer leta 1775 kot mitninskega prejemnika »gospoda« Jožefa Vidica in od 1776 do 1793 kot »gospoda« Antona Vidica.¹⁷

In tu, v trgu ob kranjsko-štajerski meji, se je sledenje njegovi življenjski poti za dolgo časa ustavilo. V Motniku sta z ženo Marijo do leta 1788 precej pogosto botrovala tržanskim krščencem, ne da bi se tudi njima rodil kak otrok. Poročila sta se najpozneje leta 1775, ko se Marija v Motniku prvič pojavi kot krstna botra, in sicer z dvojnimi imeni Marija Rozalija (*Maria Rosa Vidizin*), potem ko mitničarja Janeza Antona srečujemo v vlogi botra že tri leta prej, od leta 1772.¹⁸ Gotovo je le to, da žene po letu 1770, ko se začenja tamkajšnja poročna matica, ni našel v motniški župniji.¹⁹ Kje sta stopila pred oltar in kdaj, ne vemo. Glede na izpričano starost 62 let v prošnji iz leta 1806 se je Janez Anton rodil okoli leta 1744 (glede na mrliško matico okrog 1741), Marija pa je bila sodeč po navedbi starosti ob smrti rojena okrog leta 1757.

Spisi dunajske bankalne administracije so mi leta 2014 odgovorili na vprašanje, kaj je Janez Anton počel, preden je nastopil službo motniškega mitničarja, kakor tudi, kdaj in kako ga je službena pot vodila naprej do zadnje postaje, v Kostanjevici na Krki. Seznam kranjskih in primorskih mitninskih uslužbencev iz leta 1772 navaja, da je bil Jožef (!) Anton Vidic tedaj eno leto mitničar v Motniku, za seboj pa je imel dve leti in dve tretjini mitničarske službe. Motniška mitnica je bila podružnična (*Filial Möttnick*) in mu je prinašala letno plačo 150 goldinarjev.²⁰ Ko se je leta 1797 uspešno potegoval za mitničarsko mesto v Kostanjevici, beremo, da je dotlej nabral že 33 službenih let, in sicer je najprej šest let (tj. 1764–1770) prakticiral pri višjih mitninskih uradih v Celovcu in Ljubljani, bil nato skupno 24 let mitninski prejemnik na Čemšeniku in v Motniku (1770–1794) ter služboval zadnja tri leta (1794–1797) kot mitninski kontrolor v Krškem. Povsod se je pokazal kot skrben (*accurat*) in v moralnem pogledu hvalevreden (*allwegen rühmlich*).²¹

¹⁴ NŠAL, *ŽA Kostanjevica, Matične knjige, M 1806–1842, fol. 18*; NŠAL 122, *Zbirka merijskih matičnih knjig, Merija Kostanjevica na Krki, M 1812, s. p.*

¹⁵ NŠAL, *ŽA Kostanjevica na Krki, Matične knjige, P 1806–1816, fol. 17.*

¹⁶ *Prav tam, R 1786–1804, fol. 27.*

¹⁷ *Gl. op. 4.*

¹⁸ NŠAL, *ŽA Motnik, Matične knjige, R 1770–1817, pag. 2–32. – 24. februarja 1772, ko je že bil mitničar v Motniku, je Janez Anton prejel 500 goldinarjev dediščine po očetu in materi, zabeležene v zapuščinskem inventarju očeta Andreja Vidica (SI AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani, šk. 118, fasc. XXXXVII, lit. U-V-47, 9. 3. 1774, pag. 1).*

¹⁹ NŠAL, *ŽA Motnik, Matične knjige, P 1770–1811.*

²⁰ ÖStA, AVAFHKA, *Bancale Krain, Fasz. 1299, fol. 479r, 3. 7. 1772.*

²¹ ÖStA, AVAFHK, *Neueres Bancale, Fasz. 1898, 29176/2958, 3. 8. 1797.*

Na Čemšeniku, kjer je imel zdravstvene težave in je zato odklonil ponujeno mesto mitninskega pisarja na Vranskem,²² je bil le kratek čas, nato pa mu je sredi leta 1771 uspelo dobiti izpraznjeno mesto motniškega mitninskega prejemnika.²³ Ne vemo, ali se je v naslednjih 23 letih zanimal za kakšno drugo službeno mesto. Leta 1794 ga je dobil v Krškem, kjer je postal samo nadzornik (kontrolor) in ne vodja mitnice – mitninski prejemnik. Nova služba je ustrezala tako njegovemu doseženemu rangi kakor plači in izkazanim zaslugam.²⁴ Po treh letih, ko je umrl mitničar v Kostanjevici, pa je Vidic z uspehom kandidiral za svoje zadnje službeno mesto, za položaj tamkajšnjega prejemnika. Tedaj je bil s 33 službenimi leti glede na delovno dobo najstarejši uradnik na celotnem območju ljubljanskega bankalnega inšpektorata. V Kostanjevici je v konkurenci devetih kandidatov postal prejemnik mejnega mitninskega urada z letno plačo 300 goldinarjev, za sto goldinarjev višjo od prejšnje.²⁵

Medtem ko je bilo po spisih bankalne administracije mogoče slediti celotni poklicni poti Janeza Antona, je ostajal neznanka njegov izvor kakor tudi morebitno sorodstvo z drugima dvema mitničarjema s priimkom Vidic, Andrejem in njegovim sinom Avguštinom. Prav tako še lep čas nisem mogel ugotoviti, kdo je bil njegov brat, oče nečakinje Jožefine, kje je ta z družino živel in kje je Jožefa prišla na svet. Pregledovanje matičnih knjig župnij v sosesčini Kostanjevice in Rake je privedlo le do ugotovitev, kaj se je z Jožefo in njeno hčerko Kristino dogajalo po Vidičevi smrti. 36-letna Jožefa Vidic se je 4. julija 1813 v Kostanjevici omožila s pet let mlajšim »gospodom« Vincencem Curhalekom (*Zurchalek*), o katerem poročna matica pravi, da je prihajal iz Vidma v Avstriji (*von Widem auß*

Österreich).²⁶ Kostanjevica je bila tedaj namreč še del francoskih Ilirskih provinc, ženin pa avstrijski podanik iz Vidma pri Krškem, na štajerski strani Save, v Avstrijskem cesarstvu. Zanimivo je, da je vpisano samo ime ene poročne priče namesto dveh, in sicer ranocelnika Antona Mikoliča, ki se je podpisal sam. Hišna številka Kostanjevica 67 se nanaša na Jožefino domovanje v vratarski hišici pri južnih mestnih vratih.²⁷ Ali se je tja preselila šele po stričevi smrti leto poprej (v hiši št. 75) in je dotlej živela skupaj z njim, bi lahko povedal župnijski zapisnik duš, ki pa ga za ta čas ni. Nevesta po poroki ni ostala v mestecu na Krki, ampak je odšla za svojim izbrancem in z njo tudi njena nezakonska hči Kristina. Naslednje leto, 13. julija 1814, se je namreč zakoncema Curhalek na Vidmu pri Krškem št. 36 rodil sin Ignac.²⁸

Tudi Jožefin izbravec Vincenc Curhalek je izhajal iz podobnega socialnega okolja kot ona. Na njegovo rojstvo sem nekaj pozneje po naključju naletel v Krškem, kjer so ga 4. marca 1782 krstili na ime Franc Vincenc. Rodil se je v mestu v hiši št. 71 kot sin cesarsko-kraljevega mitničarja Amanda Curhaleka (*Zurhailleg*), po rodu očitno s Českega, in njegove žene Marije.²⁹ Iz poznejših omemb

²² NŠAL, *ŽA Kostanjevica na Krki, Matične knjige*, P 1806–1816, fol. 17.

²⁷ Hiša že ob nastanku franciscejskega katastra 1824 ni več stala; vse kaže, da se je medtem umaknila podaljšku sosednje hiše št. 66, danes Kambičev trg 2 (Golec, *Glavni poudarki*, str. 163).

²⁸ NŠAM, *Župnija Videm ob Savi, Matične knjige*, R 1811–1835, fol. 392.

²⁹ NŠAL, *ŽA Krško, Matične knjige*, R 1771–1784, pag. 42. – Otroci zakoncev Curhalek so se v Krškem rojevali od leta 1769 dalje (prav tam, R 1730–1771, fol. 154r), nista pa se tam poročila (prim. P 1730–1771). Po seznamu kranjskih in primorskih mitninskih uslužbencev iz leta 1772 je imel Amand Curhalek, tedaj še mitninski protipisar, za seboj 17 službenih let, od tega 6 let na zadnjem službenem mestu v Krškem (ÖStA, AVAFHKA, *Bancale Krain*, Fasz. 1299, fol. 479r, 3. 7. 1772). V devetdesetih letih 18. stoletja je bil nato kot prejemnik v Krškem krajši čas nadrejen Janezu Antonu Vidicu, ko je ta pred premestitvijo v Kostanjevico tam opravljal službo mitninskega kontrolorja (*Schematismus für das Hertzogthum Krain* 1795, str. 56; *Instanz Schematismus für das Herzogthum Krain* 1796, str. 62). V novejšem času je priimek na krško-brežiškem območju razširjen v obliki Curhalek, kot se fonetično glasi nemški zapis z začetnim Z – Zurchalek (Bezljaj, *Začasni slovar*, str. 81). Leta 2023 je 13 od skupno 21 nosilcev tega priimka v Sloveniji živelo v Posavski regiji (<https://www.stat.si/imenarostva#/names?lastname=Curhalek> – pridobljeno oktobra 2023).

²² ÖStA, AVAFHKA, *Bancale Krain*, Fasz. 1298, fol. 586–587, 12. 3. 1771; fol. 589–590, 4. 3. 1771; fol. 591, 12. 3. 1771.

²³ Prav tam, fol. 807, 22. 6. 1771; fol. 808, 22. 6. 1771; fol. 810, 4. 6. 1771; fol. 812, 14. 6. 1771, fol. 814, 22. 6. 1771.

²⁴ Prav tam, Fasz. 1306, fol. 109, 4. 7. 1794; fol. 110, prezentirano 4. 7. 1794; fol. 111–112, 12. 6. 1794. – V poročilu bankalne administracije v Ljubljani z dne 12. junija 1794 (prav tam) še beremo, da je motniški mitninski urad nepomemben, zato ga lahko po Vidičevem odhodu namesto uradnika zasede kak domačin (*Lokalist*) ali mitničar pred upokojitvijo (so-genannter Abzügler).

²⁵ ÖStA, AVAFHK, *Neueres Bancale*, Fasz. 1898, 29176/2958, 3. 8. 1797, 25. 8. 1797.

Vincenčevega poklica v matičnih knjigah župnije Čatež ob Savi izvemo, da je bil usnjarski mojster,³⁰ kar pomeni, da si je izbral »elitni« rokodelski poklic.

Z ženo Jožefo, pastorko Kristino in sinom Ignacem ni dolgo živel na Vidmu. Preden se je družina preselila na kranjsko stran Save, v neposredno bližino dvorca Dvorice pri Čatežu, je Ignac neznano kje umrl. Zapisnik duš za obdobje 1815–1818 navaja namreč v gostaški hiši dvorca (*Inwohnershaus zu Durizhof*), Cerine h. št. 16, le zakonca Curhalek in Kristino.³¹ Dvorec je bil tedaj v lasti Vincenčeve že trikrat ovdovele sestre Viktorije Schreiner, ki je poleg treh soprogov izgubila tudi vse otroke.³² Po njeni smrti so se Curhalekovi leta 1827 preselili v svojo hišo na bližnjem Čatežu št. 28.³³ Hiša, lesena

zgradba zunaj strnjenegega naselja, ob cesti proti Zagrebu, je bila tri leta prej po franciscejskem katastru še last drugega lastnika³⁴ in je medtem prejkone doživela povečanje. Vincenc Curhalek je v matičnih knjigah kot boter in poročna priča izmenično izpričan kot usnjarski mojster, posestnik gostilničar in hišar ter med letoma 1824 in 1839 kot nadrihtar (*Oberrihter*), tj. predstojnik glavne občine Čatež.³⁵ Pred njim in vmes je nadrihtarsko funkcijo, pa tudi rihtarsko (v podobčini Čatež), opravljal njegov brat Amand, sicer gostilničar na Čatežu št. 12.³⁶

25-letna Kristina Vidic se je kmalu po priselitvi z materjo in očimom na Čatež³⁷ tam tudi omožila, in sicer 15. februarja 1830, vendar ne z domačinom, temveč z 28-letnim mesarjem Francem Zupančičem z Rake, h. št. 31, ki je bil po materi kostanjeviških meščanskih korenin.³⁸ Nevesta, stanujoča na

³⁰ Kot usnjarski mojster se v vlogi botra omenja leta 1828, kot usnjarski pa 1824, ko je šel za poročno pričo, obakrat na Čatežu ob Savi (NŠAL, ŽA Čatež ob Savi, Matične knjige, R 1812–1844, fol. 77; P 1816–1872, fol. 16).

³¹ Župnijski arhiv Čatež ob Savi, Statusi animarum, status animarum 1815–1818, pag. 71. Kristina je navedena brez priimka in edina z letnico rojstva, sicer napačno – 1807. – Na Curhaleke v Dvoricah me je opozoril David Smukovič, za kar se mu iskreno zahvaljujem.

³² Viktorija, krščena 25. decembra 1771 v Krškem kot Marija Viktorija (NŠAL, ŽA Krško, Matične knjige, R 1771–1784, pag. 3), se je prvič omožila neznankje s Petrom Ignacem Žuličem (Schulitz, Schullitsch), ki je umrl 3. januarja 1803 kot zakupnik (Pächter) Dvoric (NŠAL, ŽA Čatež ob Savi, Matične knjige, M 1793–1812, fol. 1). Dve leti pozneje je 17. februarja 1805 postala soproga devet let mlajšega Marka Račiča (prav tam, P 1793–1815, fol. 2), ki ga malo pred tem leta 1804 srečamo kot lastnika dvorca (Inhaber), ko je skupaj z njo, navedeno kot zakupnica (Pächterin), botroval pri krstu (prav tam, R 1793–1812, fol. 118). Po samo dveh letih in pol zakona se je Račič 12. oktobra 1807 poslovil od tega sveta (prav tam, M 1793–1812, fol. 2). Viktorija pa se je 6. februarja 1809 omožila še v tretje, tokrat z deset let mlajšim Mihaelom Schreinerjem (prav tam, P 1793–1815, fol. 2), ki je prav tako umrl zelo kmalu, vendar ne v čateški župniji. Ko je Viktorija 9. novembra 1811 botrovala skupaj s sinom in bodočim dedičem Dvoric (künftiger Erb von Duorizhof) Ignacem Žuličem, je izrecno navedena kot trikratna vdova (prav tam, R 1793–1812, pag. 140). Preživela je tudi omenjenega sina Ignaca, umrlega pri 21-ih 15. oktobra 1818 (prav tam, M 1812–1860, fol. 30), sama pa je odšla v večnost 24. septembra 1826, stara 55 let (prav tam, fol. 47). O njeni družini gl. tudi: NŠAL, ŽA Čatež ob Savi, Statusi animarum, šk. 1, knj. 1, status animarum 1808–1810, pag. 65; Župnijski arhiv Čatež ob Savi, Statusi animarum, status animarum 1815–1818, pag. 70.

³³ NŠAL, ŽA Čatež ob Savi, Statusi animarum, šk. 1, knj. 2, status animarum 1819–1823, pag. 73. – Leto priselitve je razvidno iz zapisnika duš. Vincenc se je prikazal kot dve leti starejši, rojen 1780, pri ženi Jožefi je letnica rojstva 1779,

a je bila, kot bomo videli, dve leti starejša, pravilna rojstna letnica 1805 pa samo pri Kristini, navedeni brez priimka, zgolj kot hči (Tochter).

³⁴ Prejšnji lastnik je bil kmet Martin Komočar (SI AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, N 316, k. o. Čatež ob Savi, zapisnik stavbnih parcel, 15. 2. 1825; mapni list III), ki ga najdemo tudi v zapisniku duš (gl. prejšnjo opombo).

³⁵ NŠAL, ŽA Čatež ob Savi, Matične knjige, R 1812–1844, fol. 59, 72, 73, 77, 81; P 1816–1872, fol. 16, 21, 24, 27 in 28.

³⁶ Prav tam, R 1812–1844, fol. 4, 15, 16, 32, 34, 35, 61, 67, 68, 69, 70, 72. O Amandovi družini gl. tudi: NŠAL, ŽA Čatež ob Savi, Statusi animarum, šk. 1, knj. 2, status animarum 1819–1823, pag. 64.

NŠAL, ŽA Čatež ob Savi, Statusi animarum, šk. 1, knj. 2, status animarum 1819–1823, pag. 73.

³⁷ Z očimom sta skupaj botrovala samo en dan pred Kristino poroko (!), 14. februarja 1830, in se oba kot botra v krstno matico tudi sama podpisala (NŠAL, ŽA Čatež ob Savi, Matične knjige, R 1812–1844, fol. 81).

³⁸ Franc Zupančič se je rodil 12. januarja 1802 na Raki št. 36 (pozneje 31) kot prvorojenec mesarja Franca in Elizabete, rojene Kuntarič (NŠAL, ŽA Raka, Matične knjige, R 1801–1811, fol. 6) in umrl v isti hiši 18. maja 1860 za kapjo že kot ovdovele preužitkar (prav tam, M 1812–1868, fol. 184). Po materi Elizabeti Kuntarič (1774–1849) je imel meščanske korenine v vidnejši kostanjeviški usnjarski rodbini (Golec, Dunajska policija, str. 605). Zupančičevi so pripadali tankemu vrhnjemu sloju prebivalcev Rake, za katero je do nedavnega veljalo, da jo je gospodstvo Kostanjevica naslavljal kot trg vsaj še konec 18. stoletja (Golec, Raka – nekoč trg, str. 35), po zadnjih ugotovitvah pa ji je trški naslov priznavalo vse do zemljiške odveze (SI ZAC/1031, Zbirka zemljiških knjig, knj. 1665, Gosposočina Kostanjevica, zemljiška knjiga s predpisi, Tom II). Tudi Zupančiči so bili kot večina Račanov kostanjeviški podložniki (prav tam, urb. št. 201). Frančev prapraded po očetu, mitničar ali dacar Lovrenc Hrušovar, ki se je na Rako priselil konec 17. stoletja,

Čatežu št. 27 (sic!), je v poročni matici navedena kot lastnica hiše (*Hausbesitzerin*) ter kot nezakonska hči Jožefe Vidic in neznanega očeta (N. N.).³⁹ Zapis v raški krstni matici, po katerem je nezakonski oče priznal očetovstvo, je bil torej irelevanten. Vprašanje je tudi, ali je Kristina sploh kdaj izvedela, da je bil njen biološki oče stric njene matere, torej njen stari stric, človek, ki ga je v otroštvu poznala.

Kakor koli, Kristina Vidic, omožena Zupančič, se je kot nevesta vrnila v kraj svojega krsta, ki je bil najverjetneje tudi njen rojstni kraj. Še več, do smrti 31. januarja 1857, ko je pri 52-ih umrla za pljučnico,⁴⁰ je živela le lučaj od krstilnika, kjer je prejela sveti krst. Hiša njenega soproga, porušena v začetku 21. stoletja, se je namreč držala cerkvenega zidu. V tej za raške razmere precej gosposki hiši, kakršna je bila peščica zidanih hiš okoli cerkvenega trga,⁴¹ se je zakoncema rodilo osem otrok, ki so vsi odrasli.⁴² Nista pa imela pravega naslednika in Zupančičevi so se v naslednji generaciji razselili.⁴³

Tik ob Jožefinem domu, na raškem trgu, se je iztekla tudi življenjska pot njene matere Jožefe, le nekaj tednov zatem, ko ji je umrl mož. O slednjem, Vincencu Curhaleku, ob smrti 19. januarja 1840 izvemo, da je bil rihtar (*Ortsrichter*)⁴⁴ in hišni posestnik, star 57 let in 10 mesecev, umrl pa je na Čatežu

št. 27 zaradi pljučnega vnetja.⁴⁵ Pljučna obolenost, in sicer pljučnica, je bila usodna tudi za njegovo vdovo Jožefo, ki ji mrliška matica župnije Raka daje 60 let in jo imenuje vdova posestnika (*Realitätenbesitzers Wittwe*). Umrla je 2. marca 1840 na Raki št. 23, pri Hrušovarjevih,⁴⁶ prvih sosedih hčerke Kristine Zupančič in njene družine. Tam se je znašla bodisi po naključju bodisi, ker se je po moževi smrti za stalno preselila na Rako. Zadnji dom matere in hčerke je bil tako kraj, kjer so leta 1805 opravili Kristinin »skrivni krst« in kjer je kostanjeviški mitničar Janez Anton Vidic župniku Simonu Bartolu nekaj mesecev zatem izpovedal svoj greh ter ga prosil, naj mu izposluje dovoljenje za poroko z nečakinjo.

Tu bi se zgodba tudi zaključila, če se ne bi čez precej let zgodilo nekaj povsem nepričakovane. Kolega Miha Preinfalk mi je na pragu pomladi 2022 dal v recenzijo tipkopis svoje zadnje knjige o plemenitenih rodbinah. Ko sem z branjem prišel skoraj do konca, do rodbine Škerpin pl. Oberfeld, mi je pogled obvisel na imenih Janez Anton in Jožefa Vidic. Zadnja članica plemenitene kamniške meščanske rodbine Škerpinovih Marija Ana (1723–1801) je v rodnom Kamniku dober teden pred smrtjo napisala oporoko, s katero je za glavno dedinjo svojega razmeroma skromnega premoženja imenovala sorodnico (*meine Mam*) Cecilijo Vidic, med dediči pa se je znašlo še pet Vidicev: Anton, bankalni prejemnik v Kostanjevici, Avgustin in trije otroci pokojnega Franca Vidica – Johana, Jožefa in Jožef.⁴⁷

Ker je danes do skoraj vseh matičnih knjig Nadškofijskega arhiva Ljubljana mogoče dostopati z domačega računalnika (od konca maja 2021), sem lahko tako rekoč v hipu ugotovil, da se je Jožefa Vidic rodila 8. marca 1777 v Kamniku h. št. 3, kjer so jo istega dne krstili kot Marijo Jožefo, hčerko meščana »gospoda« Franca Vidica in Neže, hčerke

je leta 1699 izpričan kot eden redkih znanih raških (trških) sodnikov (Golec, Raka – nekoč trg, str. 41).

³⁹ NŠAL, ŽA Čatež ob Savi, Matične knjige, P 1816–1872, s. p.

⁴⁰ NŠAL, ŽA Raka, Matične knjige, M 1812–1868, fol. 168.

⁴¹ SI AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, N 10, k. o., Raka, zapisnik stavbnih parcel, 18. 3. 1826; mapni list IV.

⁴² Otroci so si sledili takole: Franc (roj. 23. marca 1831), Jožefa (roj. 14. marca 1832), Karel (roj. 7. avgusta 1833), Marija (roj. 24. decembra 1834), Frančiška (roj. 29. marca 1837), Elizabeta (roj. 1. novembra 1839), Terezija (roj. 16. septembra 1842) in Helena (roj. 1. marca 1845) (NŠAL, ŽA Raka, Matične knjige, R 1812–1860, fol. 87, 89, 93, 95, 100, 106, 113 in 120).

⁴³ NŠAL, ŽA Raka, Statusi animarum, šk. 1, knj. 5, status animarum 1829–1842, s. p., Raka št. 31. – Helena, najmlajša hči Kristine Vidic, rojena leta 1845, je bila praprababica avtorja tega prispevka. Pri 23-ih se je poročila z učiteljem in organistom razmeroma daleč na severozahod, na štajersko stran Save. Kako je prišla tja, ne povedo ne razpoložljivi viri ne rodbinsko izročilo.

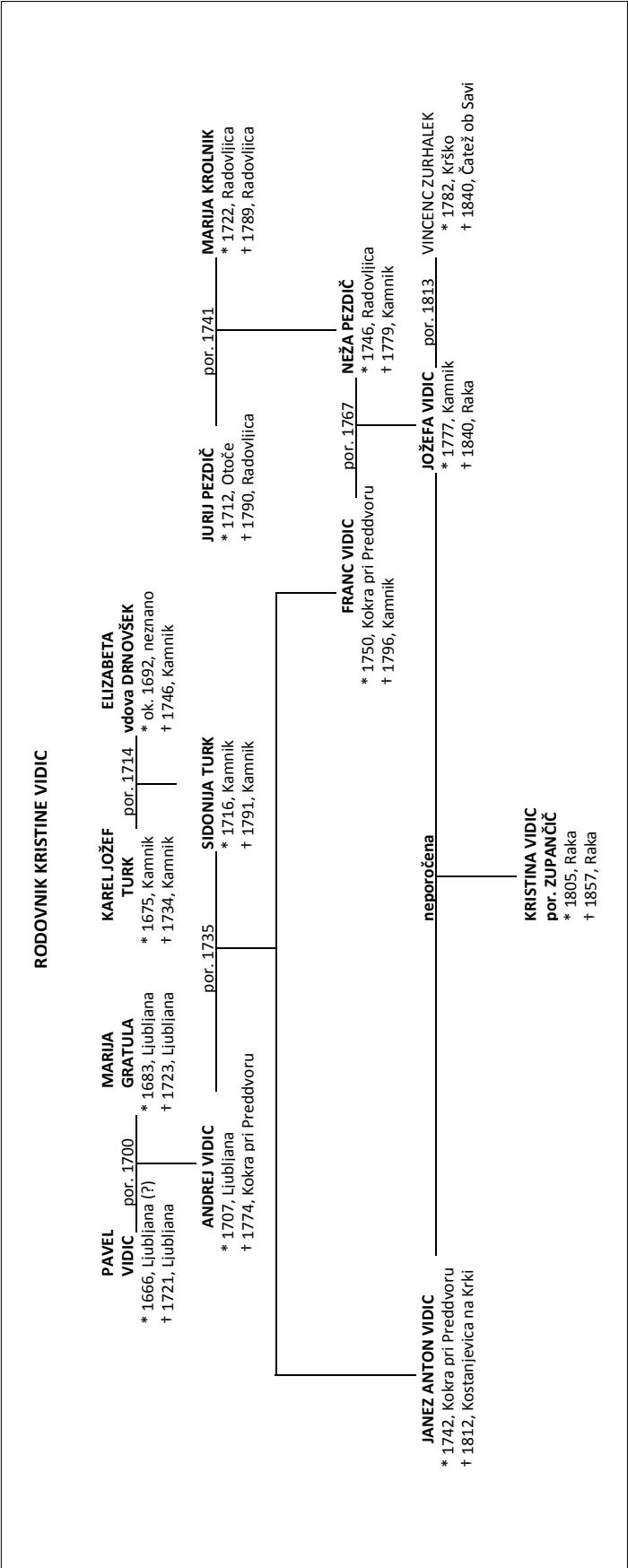
⁴⁴ Oznaka *Ortsrichter* s pomenom krajevni sodnik bi bila zavajajoča, če iz matičnih knjig ne bi vedeli, da je opravljal funkcijo čateškega nadrihtarja, pomožnega organa okrajne gosposke (gl. op. 35). Krajevni sodnik je bil namreč tudi poklicni sodni uradnik. Na Kranjskem so krajevna sodišča

in krajevne sodnike odpravili že s francosko reformo sodstva leta 1811, na Štajerskem pa so se obdržali do leta 1850.

⁴⁵ NŠAL, ŽA Čatež ob Savi, Matične knjige, M 1812–1860, fol. 93.

⁴⁶ NŠAL, ŽA Raka, Matične knjige, M 1812–1868, fol. 104. – Jožefe Vidic ni v zapisniku duš ne na tem naslovu ne naslovu hčerke Kristine, h. št. 31 (NŠAL, ŽA Raka, Statusi animarum, šk. 1, knj. 5, status animarum 1829–1842, s. p.).

⁴⁷ Preinfalk, Plemiške rodbine, str. 235–236.

Jurija Pezdiča.⁴⁸ Ker pa sem imel obilo drugega dela, sem se kamniških matičnih knjig in Vidicev lotil šele poldrugo leto pozneje.

Seveda sem bil vsa leta, odkar mi je prišla pod roke dokumentirana zgodba o incestnem Janezu Antonu Vidicu in njegovi nečakinji Jožefi, pozoren, ali bom kje naletel nanju in razvozlal njun izvor, a se mi takšna sreča ni nasmehnila. Tudi ne, ko sem v Avstrijskem državnem arhivu na Dunaju iskal Valvasorjevega potomca, ki je v Gradcu opravljal podobno službo kot Vidic na Kranjskem. V spisih bankalne administracije sem sicer naletel na kar tri mitničarje iz Vidičeve rodbine – poleg Janeza Antona še na Andreja in njegovega sina Avgušтина, za katera pa nisem našel nobenega namiga, da bi bila z njim sorodu. Šele precej pozneje se je izkazalo, da je šlo za njegovega očeta in mlajšega brata.

Socialno in gensko ozadje nesojenih zakoncev Vidic

Komu je lahko v začetku 19. stoletja prišlo na misel, da bo cerkvena oblast privolila v legaliziranje njegovega incestnega razmerja in mu dovolila poroko z nečakinjo? Ali z drugimi besedami: kdo, od kod in iz kakšnega okolja sta bila »nesojena zakonca Vidic«, ki ju je za vselej povežalo prepovedano meseno poželenje? Strnjena oznaka socialnega in genealoškega ozadja njune hčerke bi bila takšna: ljubljanski, kamniški in radovljiški izvor, globoke meščanske korenine, mitničarji in trgovci.

Drugače kot Jožefa Vidic ne Janez Anton ne večina njegovih sorojencev niso prišli na svet v Kamniku. Rodili so se v mitninski hiši v Kokri pri Predddvoru, kjer je njihov oče Andrej Vidic (1707–1774) štirideset let opravljal službo mitninskega prejemnika. Ključ do Andrejevega izvora

⁴⁸ NŠAL, *ŽA Kamnik, Matične knjige, R 1760–1784, pag. 192.*

je vpis poroke v kamniški poročni matici 6. februarja 1735, ko je stopil pred oltar »gospod« Andrej, sin Pavla Vidica, ljubljanski župljan (*parochianus Labacensis*), v službi pri ljubljanskem mitninskem uradu, mitničar v Kokri (*pro tunc in servitio officii quaestoralis Labacensis, quaestor in Kokra*). Nevesta je bila domačinka Marija Sidonija, hči pokojnega kamniškega meščana in mestnega svetnika (*civis et senatoris Stainensis*) »gospoda« Jožefa Turka in še živeče »gospe« Elizabete, kamniška župljanka, doma v mestu (*ex Civitate*). Poročni priči sta bila »gospoda« Jožef Mihael Zupančič in kamniški mestni svetnik Martin Detela, par pa je z dovoljenjem domačega župnika poročil ljubljanski stolni kanonik Janez Andrej Škerpin pl. Oberfeld.⁴⁹ Spomnimo, da je prav zadnja pl. Škerpinova 66 let pozneje, leta 1801 zapustila glavnino svojega imetja šestim Vidičcem, ki naj bi bili njeni sorodniki.

Ko se je 28-letni Andrej Vidic oženil, je bil na mestu kokrškega mitničarja novinec. Glede na osebne podatke kranjskih in primorskih mitninskih uslužbencev iz leta 1772, po katerem je v Kokri služboval 38 let in imel prav toliko let mitničarske prakse,⁵⁰ je samostojno službo mitničarja nastopil leta 1734, torej v letu pred poroko, ki mu jo je omogočila zagotovljena materialna varnost. Žena Marija Sidonija je prva dva otroke povila v letih 1736 in 1737 še v rodnem Kamniku,⁵¹ kamor je morda samo prihajala rojevati s svojega novega doma v kokrški mitninski hiši. Vsi ostali od skupno desetih otrok so prišli na svet med letoma 1738 in 1755 v Kokri, kjer so jim botrovali lokalni veljaki, največkrat baronica Dinzlova s Turna pod Novim gradom in domači župnik.⁵² Vidičeve so leta 1754 ob terezi-

janskem ljudskem štetju v župniji Preddvor popisali kot prvo družino v vasi Kokra. Cesarsko-kraljevi prejemnik (*kayserlicher königlicher einnehmer*) »gospod« Andrej Vidic je imel tedaj 47 let, žena Sidonija 32 (v resnici 38), Franc po popisu 10 let (v resnici 4), Avguštin 5 let (dejansko 6) in Cecilija 8 let.⁵³ Odsotna sta bila dva sinova, Peter Fortunat in Janez Anton, ki ju – iz podatka o starosti in glede na poznejšo življenjsko pot – prepoznamo v sočasnem popisu prebivalcev ljubljanske stolne župnije sv. Nikolaja kot gimnazijca.⁵⁴ Pozneje srečamo med ljubljanskimi gimnazijci še njunega mlajšega brata Avgušтина.⁵⁵

Oče Andrej Vidic je na območju Preddvora med svojim večdesetletnim službovanjem vsekakor pustil pečat, ni pa družina tam pognala korenin. Najstarejši odrasli sin Peter Fortunat (1737–1776), ki je najbrž edini obiskoval tudi višje jezuitske študije, je bil leta 1760 v Gorici posvečen v duhovnika,⁵⁶ in sicer še pred dopolnjeno kanonično starostjo, star 23 let. Duhovniško službo je opravljal le 16

Frančiška 1. marca 1753 in Jožef 21. marca 1755 (NŠAL, ŽA Preddvor, Matične knjige, R 1725–1751, fol. 154r; R 1742–1759, fol. 10r, 20v, 40r, 53v, 67r, 77v in 94v). Andrej Vidic je vsakič označen kot »nobilis dominus«, pri zadnjem otroku pa kot »generosus dominus«.

⁵³ Pri Vidičevih so živeli še trije odrasli posli: 30-letni hlapec Gregor, 40-letna kuhinjska dekla Mica in njena 21-letna soimenjakinja (Šturm (ur.), Gorenjske družine, str. 501).

⁵⁴ Prvi, Peter Fortunat, v popisu naveden kot Fortunat Vidic, 17-letni študent na višjih jezuitskih študijih (logicus), je bil na hrani in stanovanju v hiši dr. prava Franca Rajmunda pl. Franchija na Starem trgu (Šturm (ur.), Ljubljanske družine, str. 95; lokacijo hiše gl. v: Suhadolnik – Anžič, Stari trg, str. 141), Janeza Antona pa so popisali kot enega od študentov hranjencev pri vdovi Jakoličevi v Rožni ulici (Šturm (ur.), Ljubljanske družine, str. 114).

⁵⁵ Leta 1764 je bil po katalogu dijakov star 15 let, v drugem razredu gimnazije (principista), »žlahtnega rodu« in doma iz Kokre (nobilis Carniolus Cancrens.) (SI AS 7, Deželno glavarstvo na Kranjskem, politični oddelek, šk. 66, Lit. S–4, vol. 1, katalog 1764, s. p.). V jezuitsko kongregacijo Marije Vnebovzete so ga sprejeli kot petošolca (poeta) leta 1767 (SI AS 1073, Zbirka rokopisov, II/51r, pag. 638), prav tako kot pred njim Antona leta 1761 in Fortunata 1762 (prav tam, pag. 709).

⁵⁶ Kot Preddvorčan (Köfflenensis) je štiri nižje kleriške redove in tonzuro prejel od domačega škofa v Ljubljani (Volčjak, Ordinacijska protokola Ljubljanske (nad)škofije, str. 208), druga posvečenja pa s škofovim dovoljenjem (*dimissus Labacensis*) v Gorici: subdiakonat 14. aprila 1759, diakonat 5. aprila in prezbiterat 31. maja 1760 (Volčjak, Ordinacijska protokola goriške nadškofije, str. 190, 191 in 198).

⁴⁹ NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, P 1712–1744, fol. 96r.

⁵⁰ ÖStA, AVAFHKA, Bancale Krain, Fasz. 1299, fol. 479r, 3. 7. 1772.

⁵¹ 12. februarja 1736 se je rodil Valentin Jožef, ki so ga že čez štiri dni pokopali, za njim pa 29. junija 1737 Peter Fortunat. Pri obeh je oče označen kot »Strenuus Dominus« in cesarski mitničar v Kokri (Caesarei Tolenarii in Konker); pri prvem je izrecno navedeno, da je bil rojen v Kamniku (*natus hic in Stain*), obema pa sta botrovala mestni sindik »gospod« Sigmund Šter in vdova »gospa« Marija Magdalena Škerpin (NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, R 1727–1738, fol. 146v in 171v; M 1731–1747, fol. 33r).

⁵² Rojstva Vidičevih otrok v Kokri so si sledila takole: Marija Cecilija 7. februarja 1738, Janez Anton Sebastjan 12. januarja 1742, Marija Elizabeta Cecilija 11. novembra 1745, Avguštin Štefan 1. septembra 1748, Franc Jožef 25. februarja 1750, Marija Ana Sabina 27. oktobra 1751, Marija Ana

let, nazadnje kot beneficiat Raspovega beneficija pri župnijski cerkvi v rodnem Kamniku, v katere kripto so ga položili v 39. letu starosti 9. februarja 1776.⁵⁷ Njegov pet let mlajši brat Janez Anton Sebastjan (1742–1812) je naš »kostanjeviški grešnik«, ki je postal mitničar in se je od tega sveta poslovil pri 70-ih v Kostanjevici. V mitničarsko službo je stopil tudi Avguštin (1748–1821), ki je najprej leta 1774, star 24 let, nekaj mesecev od očetove smrti do prihoda novega mitničarja opravljal očetovo delo mitničarja v Kokri.⁵⁸ Nato je leta 1775 izpričan v Tržiču kot mitninski uradni pisar ter v letih 1776 in 1777 Ljubljani kot akcesist računskega oddelka banke administracije za Kranjsko in Primorje.⁵⁹ V zgodnjih osemdesetih letih ga srečamo kot mitninskega prejemnika v Podbrdu na kranjsko-goriški deželni meji (1780, 1781) in v Štanjelu na Goriškem (1782), od koder je najpozneje leta 1785 odšel na Razdrto za kontrolorja in ostal tam do leta 1796. Tedaj so ga skupaj z njegovim predstojnikom kaznovali in ga kazensko premestili na nižje mesto, za uradnika k tržaškemu glavnemu carinskemu uradu, kamor je šel zelo nerad.⁶⁰ Tri leta zatem, 1799, je kot

uradnik (*Amtsoffiztier*) omenjenega urada v Trstu začasno stopil v pokoj,⁶¹ nato pa je bil mitničar pri ljubljanskem Sv. Petru, kjer je pri 74-ih tudi umrl.⁶² Poročil se je trikrat, prvič leta 1777 v Ljubljani s hčerko gosposčinskega upravitelja Antonijo Saličnik, nato pred letom 1784 z neko Marijo in zadnjič leta 1790 nekje na Primorskem z Rozalijo (pl.) Pilpah.⁶³ Kot pravi leta 1801 sorodnica pl. Škerpinova

– je Avguštin Vidic med letoma 1785 in 1795 neposredno in posredno izpričan kot oče, mož, boter in poročna priča (ŠAK, Ž Raz, MKK 1 1760–1786, s. p., 21. 7. 1785; MKK 2 1784–1839, pag. 4, 10, 11, 14, 15, 16, 21 in 25–26; MKP 1 1786–1835, pag. 2; MKU 1 1785–1837, pag. 7 in 8).

⁶¹ ÖStA, AVAFHK, *Neueres Bancale*, Fasz. 1899, 4850/1799, 3. 11. 1799.

⁶² Avguštin Vidic, ki po upokojitvi nekaj časa ni imel državne službe, je kot mitninski prejemnik pri Sv. Petru izpričan od leta 1804, potem ko je bil leto poprej tu še drug prejemnik, do leta 1821 (*Instanzen Schematismus* 1803, str. 193; 1804, str. 214; 1806, str. 62; *Schematismus für Krain, Görz und Gradiska auf das Jahr 1807*, str. 68; *Schematismus des Laibacher Gouvernements=Gebiets* 1819, str. 203; 1821, str. 175). Hči Rozalija, umrla nekaj mesecev pred njim, 27. avgusta 1821, stara 19 let (NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Peter, M 1812–1824, fol. 98), se še ni rodila pri Sv. Petru (prim. prav tam, Ind R 1784–1819), pač pa je tam 30. avgusta 1805 prišel na svet sin Jožef Janez Evangelist, čigar mati se je imenovala Rozalija Pilpah (prav tam, R 1798–1807, fol. 161). Mrliška knjiga ljubljanske predmestne župnije Sv. Petra daje Avguštinu 24. novembra 1821 75 let, kot razlog smrti navaja starostno oslabelost, pokojnika pa označuje kot c.-kr. prejemnika, umrlega v šentpeterski linijski mitninski hiši v Šentpeterskem predmestju št. 20 (NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Peter, M 1812–1824, fol. 100).

⁶³ Avguštin je prvič stopil pred oltar 30. januarja 1777 v cerkvi sv. Jožefa pri bosonogih avguštincih (*diskalceatih*) v ljubljanski predmestni župniji Sv. Petra. Poročna matica ga imenuje bankalni uradnik (*banco officialis*), sin pokojnega »gospoda« Andreja Vidica, mitničarja v Kokri, stanoval pa je na Cesti (*ex via Regia*) blizu *diskalceatskega* samostana; nevesta Antonija, hči pokojnega (gosposčinskega) upravitelja (*praefecti*) »gospoda« Franca Saličnika, je ob poroki živela v Šiški (NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Peter, *Matične knjige*, P 1771–1786, pag. 143). Zakoncema se v Ljubljani ni rodil noben otrok (prim. NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Peter, *Matične knjige*, Ind R 1746–1784; ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, *Matične knjige*, Ind R 1771–1791; ŽA Ljubljana–Marijino oznanjenje, *Matične knjige*, R 1795–1821). Leta 1781 pa Avguštin kot mitničar v Podbrdu v prošnji omenja poleg žene tudi otroke, a brez števila ali imen (ÖStA, AVAFHKA, *Bancale Krain*, Fasz. 1302, fol. 1526v, prezentirano 17. 7. 1781). Antonija bi bila – v primeru zamenjave imena ob poroki ali dvojnega imena Antonija Marija – lahko tudi identična, kar je sicer le malo verjetno, z Marijo Vidic (ok. 1758–1790), ki je kot Avguštinova žena posredno in neposredno izpričana v matičnih knjigah župnije Razdrto, dvakrat pri krstih svojih otrok v letih 1785 in 1789 (ŠAK, Ž Raz, MKK 2 1784–1839, pag. 4 in 11) in zadnjič ob smrti

⁵⁷ NŠAL, ŽA Kamnik, *Matične knjige*, M 1766–1778, fol. 102v–103r. – Njegova zapuščina, ki so jo sestavljale izključno premičnine, je bila ocenjena na dobrih 322 goldinarjev, dolgovi pa so znašali nekaj več kot 310 goldinarjev, med drugim posojilo brata Franca Ernesta (50 gld), dolg ranocelniku, lekarnarju in za pogrebne stroške (SI AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani, šk. 119, fasc. XXXXVII, lit. U–V–48, 19. 3. 1776).

⁵⁸ ÖStA, AVAFHKA, *Bancale Krain*, Fasz. 1302, fol. 1526–1527, prezentirano 17. 7. 1781.

⁵⁹ Land=Krainischer Schematismus [1775], fol. D1; [1776], fol. D6; [1777], fol. E7.

⁶⁰ ÖStA, AVAFHKA, *Bancale Krain*, Fasz. 1302, fol. 797–798, 7. 7. 1780; fol. 1526–1527, prezentirano 17. 7. 1781; Fasz. 1305, fol. 633, 2. 7. 1792; Fasz. 1306, fol. 670, 26. 2. 1796; fol. 671–672, 20. 1. 1796; fol. 674–676, 30. 1. 1796; *Neuer Instanzkalendar* [1780], fol. L2; [1781], fol. M1; [1782], str. 115. – Da je Avguštin treba iskati na Razdrtem, so nakazovali tudi objavljeni podatki o nekem Avguštinu Vidicu, doma oz. po izvoru z Razdrtega, ki leta 1807 kot Škerpinov štipendist (!) obiskoval drugi humanitetni razred gimnazije v Ljubljani (Črnivec (ur.), *Ljubljanski klasiki*, str. 346). Izkazalo se je, da gre res za Avguštinovega sina, krščenega 10. maja 1791 na Razdrtem (ŠAK, Ž Raz, MKK 2 1784–1839, pag. 14). *Matične knjige* župnike Rut, v katero je spadalo Podbrdo, kjer je Vidic služboval prej, so za ta čas zelo pomanjkljive in ne zajemajo Podbrda (ŠAK Ž Rut, popis). Štanjelske matice se začnejo šele leta 1785 (ŠAK, Ž Šta, popis), prej pa je Štanjel spadal pod župnijo Komen, katere matične knjige so pogorele (ŠAK, Ž Kom, popis). V matičnih knjigah župnije Razdrto – krstne se začnejo leta 1760, mrliške 1785 in poročne 1786

v svoji oporoki, je imel Avguštin veliko otrok, zato mu je namenila precej večjo dediščino kakor trem Frančevim otrokom.⁶⁴

(prav tam, MKU 1785–1837, pag. 7). Kot mati krščencev je tako kot druge matere navedena brez deklinškega priimka, ki bi povedal, ali je bila identična z Avguštinovo ženo Antonijo Saličnik. Umrta je 6. aprila 1790 na Razdrtem št. 40; mrliška matica ji daje 32 let in jo imenuje »gospa Marija (!) Vidic, mitničarka« (D. Maria Vidizin Telonaria) (ŠAK, Ž Raz, MKU 1785–1837, pag. 7). Glede na krst sina Avgušтина 10. maja 1791 iz zakona z Rozalijo (brez navedbe deklinškega priimka) (prav tam, MKK 2 1785–1839, pag. 14), se je moral ovdoveli mitničar ponovno poročiti najpozneje poleti 1790, vendar se to ni zgodilo ne na Razdrtem ne v Štanjelu, kjer je prej kot mitničar služboval nevestin verjetni sorodnik (prav tam, Ž Raz MKP 1786–1835; Ž Šta MKP 3 1785–1819). Priimek druge žene Rozalije, rojene Pilpah, je izpričan šele pri krstu najmlajšega sina leta 1805 pri Sv. Petru (NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Peter, Matične knjige, R 1798–1807, fol. 161). Umrta 15. februarja 1829 na Poljanah št. 12 v starosti 64 let kot vdova upokojenca (Pensionseinehmers Wittwe) (prav tam, M 1825–1840, fol. 55). Potemtakem se je rodila okoli leta 1765. Tudi sama je prejkone izvirala iz mitničarske družine. Ferdinand pl. Pilpah (von Pilbach) je bil, denimo, od leta 1759 mitničar v Štanjelu – po seznamu mitninskih uslužbencev iz leta 1772 je to službo tedaj opravljal 13 let in nato vsaj še leta 1775, leta 1782 pa je na njegovem mestu izpričan Avguštin Vidic; Pilpah je medtem prevzel mitninski urad na Razdrtem (ÖStA, AVAFHKA, Bancale Krain, Fasz. 1299, fol. 480r, 3. 7. 1772; Land=Krainerischer Schematismus [1775], fol. D3; [1776], fol. C2; [1777], fol. F5), Neuer instanzkalender [1780], fol. L2; [1781], fol. M1; [1782], str. 115) in tudi tam je bil za njim vsaj od leta 1785 mitničar Vidic (gl. op. 60). Matičnih knjig za župnijo Štanjel za čas pred letom 1785 ni (ŠAK, Ž Šta, popis), v maticah župnije Razdrto pa Pilpahe pogrešamo (ŠAK, Ž Raz, MKK 1 1760–1786, MKK 2 1784–1839, MKP 1 1786–1835, MKU M 1 1785–1837).

⁶⁴ Marija Ana Škerpin pl. Oberfeld je z oporoko namenila »gospodu« Avguštinu Vidicu 150 goldinarjev »upoštevaje njegove številne otroke« (SI AS 308, Zbirka testamentov Deželnega sodišča v Ljubljani, III. serija, fasc. S 159–E, testament S–178, 7. 7. 1801). Poleg dveh otrok, Rozalije (1802–1821) in Jožefa (roj. 1805) (gl. op. 62), poznamo tiste štiri, ki so se rodili na Razdrtem, v mitninski hiši št. 40, in od katerih je eden tam tudi umrl. Iz Avguštinovega zakona z Marijo vemo za Uršulo, krščeno 21. julija 1785, in za Avgušтина, krščenega 4. avgusta 1789 in umrlega 9. aprila 1791, ko ga mrliška matica imenuje sin mitninskega prejemnika in mu daje predikat nobilis (ŠAK, Ž Raz, MKK 2 1784–1839, pag. 4 in 11; MKU 1 1785–1837, pag. 8). Rozalija Pilpah, katere deklinškega priimka razdrška krstna matica na Razdrtem ne navaja, je Avguštinu Vidicu tam rodila dva sinova: Avgušтина so krstili 10. maja 1791 kot Janeza Krstnika Avgušтина, Antona pa 23. maja 1794 kot Antona Alojzija (prav tam, Ž Raz, MKK 2 1784–1839, pag. 14 in 21). Kot krstna botra je Rozalija leta 1795 dvakrat imenovana soproga mitničarja Avgušтина »de Vidiz« (prav tam, pag. 26). Zatem je moral v Trstu priti na svet vsaj še en otrok, sin

Od štirih odraslih bratov Vidic samo najmlajši Franc (1750–1796), oče »grešnice« Jožefe, ni izpričan kot ljubljanski gimnazijec, ampak je, kot bomo videli, zajadral v trgovske vode. Ustalil se je v Kamniku, rodnem mestu svoje matere, kamor se je preselila tudi edina odrasla sestra Cecilija (1745–1816), ki je leta 1801 postala glavna dedinja zadnje pl. Škerpinove.⁶⁵

Oče Andrej Vidic je leta 1765 izpričan tudi kot mitničar na podružnični mitnici v Kranju (*Filial Mauth=Einnehmer*), kar je nedvomno postal omejenega leta, ko je za mitnico plačal kavcijo,⁶⁶ leta 1771 pa je bil spet le mitničar podružnične mitnice v Kokri in se je sam označil kot nekdanji mitninski prejemnik v Kranju.⁶⁷ Seznam mitninskih uslužbencev naslednje leto, ko je imel že 38 službenih let, navaja, da je prejemal letno plačo 310 goldinarjev, še enkrat toliko kot njegov sin Janez Anton kot mitničar v Motniku (150 goldinarjev).⁶⁸ V službi kokrškega mitničarja je vztrajal vse do smrti, ki ga je doletela 19. februarja 1774 v starosti 67 let. »Častitega gospoda« (*Generosus Dominus*) s Kokre št. 14 so dva dni zatem položili v kripto preddvorske župnijske cerkve sv. Petra.⁶⁹ Vidic, čigar premoženje so bile poleg premičnin štiri zadolžnice v višini 4100 goldinarjev,⁷⁰ je v oporoki za glavno dedinjo

Alojzija, glede na zgornjo navedbo iz leta 1801 o »številnih otrocih« pa raje več. Anton (roj. 1794) in Alojzij Vidic (roj. ne pred 1795) sta leta 1819 v Ljubljani stanovala na očetovem naslovu v Šentpetrskem predmestju št. 20. Prvi je bil akcesist bankalnega urada, drugi pa praktikant glavnega carinskega urada v Ljubljani (*Schematismus des Laibacher Gouvernements=Gebieths* 1819, str. 197 in 203). Sina Avgušтина (roj. 1791) leta 1807 zasledimo kot Škerpinovega štipendista (!) v drugem humanitetnem razredu v Ljubljani z navedbo domačega oz. rojstnega kraja Razdrto (Črnivec (ur.), *Ljubljanski klasiki*, str. 346). Glede na krstno ime Janez Krstnik Avguštin je identičen z Janezom Avguštinom Vidicem, poznejšim blagajnikom okrožnega urada v Ljubljani (*Schematismus des Laibacher Gouvernements=Gebieths* 1819, str. 225; 1821, str. 200; 1824, str. 208). Pozneje sta Škerpinovo štipendijo uživala še dva Vidica: Ljubljančan Rajmund leta 1838 in Karel 1839, oba iz Ljubljane (prav tam, str. 399 in 400).

⁶⁵ Preinfalk, *Plemiške rodbine*, str. 235–236.

⁶⁶ ÖStA, AVAFHKA, Bancale Krain, Fasz. 1299, fol. 121r, 18. 4. 1765.

⁶⁷ Prav tam, fol. 122–123, prezentirano 11. 10. 1771.

⁶⁸ Prav tam, fol. 479r, 3. 7. 1772.

⁶⁹ NŠAL, ŽA Preddvor, *Matične knjige*, M 1771–1790, pag. 40.

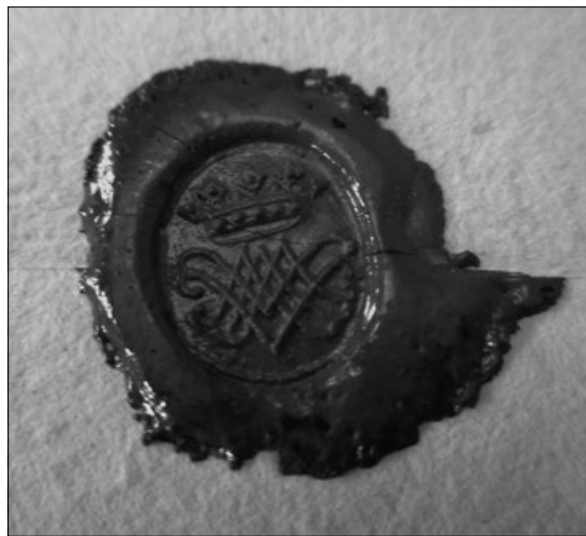
⁷⁰ Dve zadolžnici za skupno 3000 goldinarjev so Vidicu izdali leta 1772 kranjski deželni stanovi, tretja za 200 goldinarjev

imenoval ženo, lepo dediščino v denarju pa nameril tudi vsakemu od petih še živelih otrok.⁷¹ Morda se je po njegovi smrti kateri od sinov, zlasti Avguštin, brez uspeha potegoval za mesto kokrškega mitničarja.⁷² Vdova Sidonija se je preselila v rodni Kamnik, kjer je 17 let za možem 9. novembra 1791 umrla v svoji, nekoč Turkovi hiši na trgu, Kamnik h. št. 5. Mrliška knjiga jo imenuje meščanska žena

je bila kavcija bankalne administracije iz leta 1765, četrta, označena kot vprašljiva, pa zadolžnica Franca Antona pl. Wolkensperga pokojniku za 900 goldinarjev. V zapuščin-skem inventarju so poleg zadolžnic popisali samo nekaj pokojnikovih osebnih predmetov, konja, voz in koleselj v skupni vrednosti 77 goldinarjev (SI AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani, šk. 118, fasc. XXXXVII, lit. U-V-47, 9. 3. 1774, pag. 1–3). Drugi predmeti, kakor hišna oprema, posoda in perilo, so bili iz popisa izvzeti, ker so po vdovini izjavi pripadali njej in hčerki (Ceciliji) – vdovi kot dediščina po njenih starših, hčerki pa kot dediščina po umrlem stricu duhovniku Avguštinu Vidicu (prav tam, pag. 5). Za nekaj manj ko 1496 goldinarjev je bilo dolgov: ženino gotovinsko posojilo 200 goldinarjev za kavcijo, pokojnikove obveznosti do žene iz poročne pogodbe v višini 690 goldinarjev, 200 goldinarjev (sinu) Francu Ernestu za pokritje gradbenih stroškov za benefikatno hišo v Kamniku, ki jo je zgradil njegov brat duhovnik (Peter) Fortunat, slabih 346 goldinarjev (hčerki) Ceciliji, ki mu je tolikšno vsoto posodila iz dediščine za »gospodom Avguštinom Vidicem, župnikom v Loki na Štajerskem«, ter 60 goldinarjev sinu Petru Fortunatu, beneficiatu sv. Duha v Kamniku, pripadajočih omenjenemu beneficiju (prav tam, pag. 3–4).

⁷¹ Andrej Vidic oporoke, datirane na dan smrti 19. februarja 1774 v Kokri, ni več mogel napisati sam, ampak jo je narekoval v prisotnosti dveh prič. Za zadnje bivališče si je izbral preddvorsko župnijsko cerkev in namenil za blagor svoje duše 100 maš po 20 krajcarjev. Trije sinovi, duhovnik Fortunat, Anton in Franc Ernest, so dobili kot dediščino enake deleže, ki v oporoki niso definirani – pri čemer se jim je odštelo tisto, kar so že prejeli v naravi in drugi obliki – Cecilija 400 goldinarjev več kakor drugi bratje, Avguštin pa zaradi mladosti in pomoči, ki jo je nudil očetu, dodatnih 200 goldinarjev. Za glavno dedinjo je umirajoči imenoval ženo Marijo Sidonijo, s katero sta ga vseskozi vezala dobro razumevanje in zakonska ljubezen. SI AS 308, Zbirka testamentov Deželnega sodišča v Ljubljani, III. serija, fasc. U-V 1–140, testament 24, 19. 2. 1774.

⁷² Sodeč po oporoki mu je nazadnje veliko pomagal najmlajši sin Avguštin (gl. prejšnjo opombo), ki bi bil lahko prvi kandidat za očetovo mesto. Kot smo videli, je nekaj mesecev po očetovi smrti prav on v Kokri opravljal mitničarsko delo (gl. op. 58). Leta 1775 ga že najdemo v Tržiču kot uradnega pisarja na tamkajšnji mitnici (Land=Kraingerischer Schematismus [1775], fol. D1), mitninski prejemnik v Kokri pa je medtem postal Jožef Morin (prav tam)).

Pečat Andreja Vidica na hrbtni strani ovitka njegove oporoke, napisane v Kokri 19. februarja 1774 (SI AS 308, Zbirka testamentov Deželnega sodišča v Ljubljani, III. serija, fasc. U-V 1–140, testament 24).

(Bürgersfrau), kot vzrok smrti navaja vodenico ter pravilno starost 75 let.⁷³

Tudi ko je Vidičeva družina skoraj štiri desetletja živela v Kokri, je Sidonija, rojena Turk, obdržala podedovano hišo na kamniškem glavnem trgu. V popisu donosa hiš v terezijanskem katastru iz leta 1752 je kot hišni gospodar sicer naveden »gospod« Andrej Vidic. Hiša si je tedaj z 20 goldinarji letnega donosa delila šesto do sedmo mesto med 23 hišami na trgu. Največji donos je imela hiša plemenitenih Škerpinov s 30 goldinarji,⁷⁴ povprečje v obzidanem delu Kamnika je znašalo 11,42 goldinarjev, skupaj s predmestji pa 8,46.⁷⁵ Po zemljiški knjigi mesta Kamnik, v kateri je kot prva lastnica vpisana Sidonija Vidic, je hišo s št. 5 (pozneje 71 in 69) podedovala njena neporočena hči Cecilija,⁷⁶ po Cecilijini smrti pri 71-ih leta 1816⁷⁷ pa je z dedovanjem prešla na brata Avguština, prejemnika (mitničarja) na šentpetrski liniji v Ljubljani. Avguštinovi de-

⁷³ NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, M 1784–1812, fol. 120.

⁷⁴ SI AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, šk. 261, RDA, L 339, No. 4, 30. 4. 1752.

⁷⁵ Golec, Zemljiški katastri, str. 292.

⁷⁶ SI AS 330, Zemljiška knjiga za sodni okraj Kamnik, Kamnik mesto, knj. 1, Tom. I, lit. A, fol. 11; prim. Polec, Kamniške meščanske hiše, str. 69.

⁷⁷ V mrliški matici je Cecilija Vidic, umrla 21. februarja 1816 za vodenico, navedena kot 71-letna hišna posestnica (NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, M 1812–1835, fol. 35).

diči so jo leta 1822, zelo kmalu po njegovi smrti, prodali.⁷⁸

V neposredni bližini, v hiši št. 3, je gospodaril Cecilijin brat Franc, čigar hči Jožefa, rojena prav tam, se je pozneje zapletla v razmerje s svojim stricem Janezom Antonom. Kot že rečeno, Franca edinega od štirih bratov ne najdemo med ljubljanskimi gimnazijci, čeprav so katalogi dijakov za njegov čas zelo popolni (od 1764 dalje).⁷⁹ Morda je gimnazijo na začetku vendarle okusil tudi on, a se v njej ni znašel tako dobro kot starejši bratje. Podal se je v uk za trgovca, kot vse kaže v bližnji Kranj, kjer bi pred tem lahko obiskoval mestno šolo. Komaj verjetno se je zdelo, da bi bil identičen s Francem Serafinom Vidicem, ki se mu je prvi otrok rodil v Kamniku 11. marca 1768, saj bi naš Franc, rojen 25. februarja 1750, imel tedaj komaj dobrih 18 let. In vendar gre za pravo osebo. Kaj se je namreč zgodilo? Mladenič je imel zelo zgodaj razmerje z mladenko, ki je bila zanj sicer stanovsko ustrezna. Tako sta 26. novembra 1767, ko je nevesti že narasel trebuh, v župnijski cerkvi v Kranju, ki ni bilo ne nevestino ne ženino domaće mesto, stopila pred oltar fant, star 17 let in devet mesecev, in dekle, ki ji je malo manjkalo do 21 let. Kot priča vpis v poročni matici, je bil ženin »gospod« Franc Vidic sin »žlahtnega gospoda« (*Nob. Dni*) Andreja Vidica, mitničarja (*Tellonarii*) – brez navedbe kraja –, nevesta Neža pa hči »gospoda« Jurija Pezdicha, trgovca (*Mercatoris*) v Radovljici.⁸⁰ Ni naključje, da v njunih poročnih pričah Jerneju Pavliču in Antonu Fargerju prepoznamo dva kranjska trgovca.⁸¹ Nežo Pezdich, trgovsko hčer iz Radovljice, je Franc skoraj gotovo spoznal v Kranju, kjer je

bivala ali prihajala na obisk h kakšnim sorodnikom. Da je bila poroka v tem mestu, je morda povezano tudi z dejstvom, da je ženinov oče Andrej od leta 1765 nekaj časa (ne več 1771) hkrati opravljal službo kranjskega mitničarja.⁸²

Mladi izučeni trgovec Franc Vidic je po poroki začel na svojem v Kamniku, v hiši v ožini takoj po vstopu iz predmestja Šutna v obzidano Mesto. Po mestni zemljiški knjigi sta bila lastnika hiše oba z ženo Nežo Julijano,⁸³ kar priča, da sta njuna očeta združila moči za njen nakup.⁸⁴ V tej hiši, ki je ob prvem hišnem oštevilčenju leta 1770 dobila hišno št. 3 (pozneje 69 in 67), so Vidičevi živeli dobra tri desetletja in tu je kot predzadnji od devetih otrok – od tega jih je zgodaj pomrlo pet – prišla 8. marca 1777 na svet Jožefa.⁸⁵ Franc, ki ga kamniške matične knjige imenujejo tudi Franc Serafin in Franc Ksaver Vidic, več drugih virov pa Franc Ernest, je bil najpozneje v začetku sedemdesetih let sprejet med meščane. V župnijskih matičnih knjigah je izmenično naveden kot meščan, trgovec (*Mercatoris*) in apaltar (*Apaldista*), tj. zakupnik (solnega) apalta (državnega monopola).⁸⁶ Zakoncema Francu in Mariji Neži ni bilo usojenih veliko skupnih let, čeprav sta se vzela še kot mladoletna. Marija Neža je

⁸² Gl. op. 66.

⁸³ Franc je v zemljiški knjigi naveden kot Franc Ernest, meščanski trgovec (SI AS 330, Zemljiška knjiga za sodni okraj Kamnik, Kamnik mesto, knj. 1, Tom. I, lit. A, fol. 1; prim. Polec, Kamniške meščanske hiše, str. 77).

⁸⁴ V zapuščinskem inventarju Andreja Vidica je med listinami popisano odpovedno pismo Franca Vidica z dne 26. avgusta 1768 za prejetih 500 goldinarjev dediščine po očetu in materi (SI AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani, šk. 118, fasc. XXXXVII, lit. U-V-47, 9. 3. 1774, pag. 1).

⁸⁵ Otroci zakoncev Vidic so si sledili takole: Jožef (roj. 11. marca 1768), Anton Modest (roj. 8. junija 1769), Valentin Alojzij (roj. 14. avgusta 1771), Ivana Nepomucena (roj. 19. maja 1772), Marija Judita (roj. 6. decembra 1773), Frančiška Ksaverija (roj. 2. decembra 1774), Neža Jožefa (roj. 21. januarja 1776), Marija Jožefa (roj. 8. marca 1777) in Jurij Janez Nepomuk (roj. 16. marca 1778) (NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, R 1760–1784, fol. 67v, 76r, 87v, 129r, 174v, 168r, 180r, 185v, 192r). V otroštvu so pomrli: Alojzij (26. februarja 1773), Frančiška Ksaverija (9. februarja 1776) in Jurij Janez (2. septembra 1778) (prav tam, M 1766–1778, fol. 73v, 102v–103r, 119v–120r 148v–149r).

⁸⁶ Kot meščan je prvič omenjen pri krstu četrtega otroka 15. maja 1772, kot apaltar in trgovec pa pri petem 2. decembra 1774 (NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, R 1760–1784, fol. 168r in 180r).

⁷⁸ Avguštin je umrl leto prej (gl. op. 62), iz zemljiške knjige pa ni razvidno, kdo je hišo prodal (SI AS 330, SI AS 330, Zemljiška knjiga za sodni okraj Kamnik, Kamnik mesto, knj. 1, Tom. I, lit. A, fol. 11; prim. Polec, Kamniške meščanske hiše, str. 69).

⁷⁹ SI AS 7, Deželno glavarstvo na Kranjskem, politični oddelek, šk. 66, Lit. S–4, vol. 1, katalogi 1764, 1766, 1767 in 1768.

⁸⁰ NŠAL, ŽA Kranj, Matične knjige, P 1715–1771, pag. 170.

⁸¹ Na seznamu skupno 14 kranjskih trgovcev iz leta 1758 sta se Pavlič in Farger znašla v skupini desetih malih trgovcev; Kranj je premogel še tri srednje in enega veletrgovca (Žontar, Zgodovina mesta Kranja, str. 248). Po terezijanskem ljudskem štetju iz leta 1754 je bilo Fargerju tedaj 45 let in Pavliču 29, oba pa sta navedena samo kot meščana (Šturm (ur.); Gorenjske družine, str. 287 in 289). Leta 1758 so jima naložili vsakemu po 50 goldinarjev vojnega posojila, štirikrat manj kakor Radovljčanu Juriju Pezdichu, Nežinemu očetu (Valenčič, Trgovina na Kranjskem, str. 219).

umrla že 13. marca 1779⁸⁷ v 33. letu starosti. Franc jo je preživel za 17 let in tudi sam umrl mlad za jetiko 8. septembra 1796, star slabih 46 let.⁸⁸ Njuni otroci so kmalu za očetom izgubili še dom. Vidičeva hiša št. 3 je bila namreč tri leta po njegovi smrti, leta 1799, prodana na dražbi trgovcu Janezu Evangelistu Stibilu in njegovi ženi. Ni dvoma, da se je to zgodilo zaradi hipotek, ki so se kopičile od leta 1775, katerih vsebine pa ne poznamo.⁸⁹

Turk-Vidičeva in Vidičeva hiša na kamniškem glavnem trgu s hišnima števkama 5 in 3 sta bili tako rekoč sosedí.⁹⁰ Stali sta na začetku mesta pri južnih oz. šutenskih mestnih vratih, pod Malim gradom.⁹¹ Vidičeva se je leta 1882 morala deloma umakniti Samčevemu prehodu, se pozneje združila s sosednjo hišo, danes pa je na njunem mestu parkirišče. Turk-Vidičeva hiša, v kateri domuje kavarna Veronika, je bila od leta 1917 v lasti Narodne čitalnice in središče kamniškega kulturnega življenja.⁹²

Od devetih otrok Franca Jožefa in Marije Neže Vidic so odrasli le trije ali štirje. Leta 1801, ko so dedovali po sorodnici pl. Škerpinovi, navaja njena oporoka tri otroke pokojnega Franca: Johano, Jožefo in Jožefa – vsak je dobil skromnih 20 goldinarjev⁹³ – ne pa več Antona Modesta, čigar usoda ni znana in je bil tedaj najbrž že mrtev. Prav tako ni bilo mogoče ugotoviti nadaljnje življenjske poti

Johane in Jožefa. Gotovo je le to, da se nobeden ni poročil v Kamniku.⁹⁴ Jožef je glede na starost identičen Jožefom Vidicem, ki je 28. januarja 1827 preminil na kamniški Šutni h. št. 51, star 59 let.⁹⁵

Jožefa Vidic je torej odraščala v kamniški meščanski in trgovski družini, vendar je življenje ni božalo. Mater je izgubila že pri dveh letih, očeta pa, ko jih je štela 19 in pol. Imela je še brata in sestro, oba starejša od sebe, a je glede na mladolletnost veljala za siroto, zapovrh pa je šla domača hiša tri leta po očetovi smrti na dražbo. Čeprav je bila Jožefa tedaj že godna za ženitev, se ni poročila, kar gre prejkone pripisati njenemu neugodnemu gmotnemu stanju. In ko ji je bilo 25 let, jo je, kot smo videli, leta 1802 povabil k sebi za gospodinjo pravkar odvedeli stric Janez Anton, mitničar oz. bankalni prejemnik v Kostanjevici.

Preden se bomo na kratko pomudili pri skupnih koreninah Janeza Antona Vidica in njegove nečakinje Jožefe, se ustavimo še pri rodbini Jožefine zelo zgodaj preminule matere Marije Neže Pezdíč (1746–1779). Bila je Radovljčanka iz meščanske in trgovske družine, kot rečeno tri leta in pol starejša od Franca Vidica, ki ji je še pred poroko pustil pod srcem prvega otroka. Rodila se je kot četrti od dvanajstih otrok in dobila pri krstu na silvestrovo 1746 krstno ime Julijana Neža.⁹⁶ Njen oče Jurij

⁸⁷ Njena smrt je vpisana samo v indeksu k mrliškim maticam, ker je v vrsti teh med koncem leta 1778 in začetkom 1780 vrzel (NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, Ind M 1767–1812).

⁸⁸ Mrliška matica mu daje 48 let in ga pomotoma postavlja na hišno št. 2 namesto 3 (prav tam, M 1784–1812, fol. 176).

⁸⁹ Od 16. avgusta 1775 do 6. oktobra 1796 se je zvrstilo 21 vpisov bremen, a so v zemljiški knjigi navedeni zgolj datumi, brez vsebine. Osem je bilo izbranih kmalu, ostale hipoteke pa ekstabulirane šele v letih 1838 in 1839 (prav tam, fol. 2).

⁹⁰ SI AS 175, Jožefinski kataster za Kranjsko, šk. 62, Okrajna gosposka Križ, Kamnik, individualni subreparticijski izvleček, s. d. (1787).

⁹¹ Po franciscejskem katastru iz leta 1826 je nekdanja Turk-Vidičeva hiša z novo hišno št. 69 stala na stavbni parceli št. 100, Vidičeva hiša z novo hišno št. 67 pa na stavbni parceli št. 104 (SI AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, L 269, k. o. Kamnik, zapisnik stavbnih parcel, 30. 3. 1827; mapni list II). Številki stavbnih parcel vsebuje tudi glavna zemljiška knjiga, nastavljena malo pred letom 1850 (SI AS 330, Zemljiška knjiga za sodni okraj Kamnik, Kamnik mesto, knj. 1, Tom. I, lit. A, fol. 1 in 11).

⁹² Polec, Kamniške meščanske hiše, str. 69 in 77.

⁹³ SI AS 308, Zbirka testamentov Deželnega sodišča v Ljubljani, III. serija, fasc. S 159–E, testament S–178, 7. 7. 1801.

⁹⁴ NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, Ind P 1785–1871, P 1784–1812.

⁹⁵ Jožef Vidic je umrl za kapjo (prav tam, M 1812–1825, fol. 102). Na Šutni št. 51 ni bil lastnik hiše, saj je ta (stavbna parcela št. 2) po franciscejskem katastru leta 1826 pripadala meščanu Juriju Babiču (SI AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, L 269, k. o. Kamnik, zapisnik stavbnih parcel, 30. 3. 1827; mapni list II). Najstarejši zapisnik duš kamniške župnije, ki se začne leta 1828, tako ne pozna več Jožefa Vidica; njegov zadnji dom, Babičeva hiša, je imel takrat hišno ime Pintarjev Jurček (NŠAL, ŽA Kamnik, Statusi animarum, šk. 1, knj. 5, status animarum 1828–1833, pag. 26).

⁹⁶ Otroci Jurija in Marije Pezdíč so si sledili takole: Jožef (roj. 3. januarja 1741), Marija Ana (roj. 26. avgusta 1743), Marija (roj. 2. aprila 1743), Julijana Neža (krščena 31. decembra 1746), Elizabeta Terezija (krščena 7. oktobra 1748), Janez Jurij (roj. 13. aprila 1750), Apolonija (roj. 1. januarja 1752), Ana Marija (roj. 28. julija 1753), Jera Leonora Notburga (kršč. 21. februarja 1757), Marko Vincenc (roj. 4. aprila 1758), Uršula Regina (kršč. 13. septembra 1761) in Janez Alojzij (roj. 8. maja 1764) (NŠAL, ŽA Radovljica, Matične knjige, R 1740–1749, fol. 24r, 60v, 93v, 134v, 168v–169r; R 1749–1758, fol. 21v–22r, 66v, 96r, 162r, 164v; R 1758–1764,

Votivna slika Kamnika leta 1779; Vidičeva hiša je prva od južnih mestnih vrat (na skrajni desni), Turk-Vidičeva z rjavkasto fasado pa tretja (iz fototeke Mestnega muzeja Kamnik).

Obe hiši na razglednici iz okoli leta 1905 – levo spredaj Turk-Vidičeva, čisto zadaj Vidičeva (iz zbirke Milana Škrabca).

Območje nekdanjih mestnih vrat v Radovljici, levo nekdanja Pezdíčeva hiša, desno Linhartova
(foto Marko Vidic, februar 2022)

Pezdič, rojen leta 1712 v kmečki družini v Otočah v župniji Podbrezje,⁹⁷ se je v Radovljico oženil leta 1741,⁹⁸ medtem ko se je mati Marija Krolnik leta

1722 rodila že v mestu kot druga generacija v meščanski in barvarski družini.⁹⁹ Jurij Pezdíč je nato

fol. 47r; R 1764–1773, fol. 1v). – Ob ljudskem štetju 1754 so pri Pezdícih popisali 40-letnega družinskega poglavarja Jurija (dejansko je štel 42 let), njegovo 32-letno ženo Sidonijo, 4-letnega sina Janeza Jurija, 7-letno hčerko Nežo, 5-letno Elizabeto, 2-letno Apolonijo in leto dni staro Marijo: pri hiši so bili še štirje mlajši posli, dva moška in dve ženski, (Šturm (ur.), Gorenjske družine, str. 552), pogrešamo pa prvorojenca Jožefa, za katerega je potrjeno, da je odrasel (prim. Gartner Lenac, Radovljiške družine, str. 23).

⁹⁷ Kraj Jurijevega rojstva je razviden iz radovljiške poročne knjige (gl. op. 98). Krščen je bil 11. aprila 1712 kot sin Antona in Helene; kraj rojstva je naveden samo pri štiri leta starejšem bratu Antonu (NŠAL, ŽA Podbrezje, Matične knjige, R 1688–1729, pag. 73 in 112). Terezijansko ljudsko štetje leta 1754 navaja v Otočah kot hišnega gospodarja 35-letnega Antona Pezdíča – v resnici je bil star 46 let (roj. 1708) –, podložnika gospodstva Radovljica (Šturm (ur.), Gorenjske družine, str. 474).

⁹⁸ Ob poroki 16. januarja 1741 je Jurij označen kot sin pokojnega Antona Pezdíča iz Otoč v župniji Podbrezje, žena

Marija pa kot hči pokojnega »gospoda« Andreja Krolnika (NŠAL, ŽA Radovljica, Matične knjige, P 1737–1773, fol. 20v; prim. Gartner Lenac, Radovljiške družine, str. 23). Meščan je postal še v istem letu, saj je kot tak naveden ob krstu prvorojenca 30. novembra 1741 (prav tam, R 1740–1749, fol. 24r).

⁹⁹ Marijin oče Andrej Krolnik, meščan in barvar, pokopan 3. januarja 1728, ko mu je bilo okoli 40 let (NŠAL, ŽA Radovljica, Matične knjige, M 1724–1744, fol. 17v), se je rodil neznanokje okoli leta 1687. Njegovega priimka v radovljiški župniji ne najdemo pred začetkom 18. stoletja (prim. prav tam, Ind R 1667–1788). Ko se je 2. maja 1708 v Radovljici oženil s Heleno, hčerko Jakoba Legata, sta sicer oba označena kot Radovljičana (Rottmonstorffenses) (prav tam, P 1686–1737, fol. 58v). Ena od poročnih prič je bil Anton Krolnik, poročen 13. aprila 1701, ko je za razliko od žene Marije Ovsenek, doma z Zgoše, že prebival v Radovljici (Rottmonstorffensis) (prav tam, fol. 34v). Umrl je v starosti okoli 50 let nekaj mesecev za Andrejem, prav tako kot kot meščan in barvar (prav tam, M 1723–1744, fol. 20r). Andrejeva žena Marjeta Legat, krščena 13. maja 1680, prav tako ni bila rojena Radovljičanka, ampak se je rodila v družini Jakoba in Marjete

v Radovljici izpričan kot trgovec¹⁰⁰ oz. kot kramar in vinotoč.¹⁰¹ Glede na vojno posojilo, ki so mu ga naložili leta 1758, je spadal med največje trgovce na Gorenjskem in Kranjskem, po moči še v prvo četrtino.¹⁰² Leta 1752 je bil po terezijanskem katastru lastnik ene najdonosnejših hiš v Radovljici,¹⁰³ poleg tega pa je v letih 1763–1772 opravljal funkcijo mestnega sodnika.¹⁰⁴

Legat v sosednjih Lescah (prav tam, R 1667–1680, fol. 239v); kraj rojstva je naveden pri dveh njenih sorojencih (prav tam, R 1667–1680, pag. 71 in 175). Ni znano, kdaj in kje je Marjeta umrla. Zakoncema Andreju in Marjeti Krolnik se je v Radovljici rodilo pet otrok, kot zadnja Marija, poročena Pezdič, krščena 18. junija 1722 (prav tam, R 1701–1720, fol. 110v, 132v, 164r in 186r; R 1720–1732, fol. 37v). Hišo v ulici, prislonjeno na mestno obzidje, in barvarsko obrt je nasledil prvorojenec Andrej Krolnik, rojen 1710 (Gartner Lenac, Radovljiške družine, str. 22). – Razen dveh družin iz istega rodu radovljiških Krolnikov (očeta Andreja in sina Andreja, obeh z zmotno navedbo starosti 35 oz. 21 let) ni bilo priimka ob ljudskem štetju 1754 v nobeni od gorenjskih župnij, ki so spadale v ljubljansko škofijo (prim. Šturm (ur.), Gorenjske družine, str. 551 in 552). Kralnike oz. Kraljnice srečamo v drugi polovici 17. stoletja v Kamniku, vendar ni bilo med njimi nobenega krščenca z imenom Andrej (NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, R 1673–1685, R 1685–1699). Antonu bi po času rojstva lahko ustrezal Janez Anton, sin Sigmunda in Marije Eve, krščen 14. maja 1679 (prav tam, R 1673–1685, fol. 51r).

¹⁰⁰ NŠAL, ŽA Kranj, Matične knjige, P 1715–1771, pag. 170.

¹⁰¹ SI AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, šk. 260, RDA, L 337, ad 11, s. d. (ok. 1750).

¹⁰² Ko je ljubljanski trgovski ceh leta 1758 med svoje člane razdelil obveznost vojnega posojila v višini 10.000 goldinarjev, je na Jurija Pezdiča prišlo 200 goldinarjev. Med skupno 83 trgovci na veliko, na drobno in kramarji so več kot on prispevali le štirje ljubljanski veletrgovci in menični trgovci (400–1000 gld), en tamkajšnji trgovec na drobno (250 gld) ter štirje veletrgovci v Kranju, Škofji Loki, na Ljubnem in v Stražišču (vsi po 300 gld). Enako obveznost kot Pezdiču (200 goldinarjev) so naložili enajstim, ostalim 62 pa od 25 do največ 150 goldinarjev, med njimi 11 ljubljanskim kramarjem skupaj 150. Valenčič, Trgovina na Kranjskem, str. 218–220.

¹⁰³ Z 20 goldinarji letnega donosa je Pezdičeva hiša med 47 hišami v obzidanem mestu zaostajala samo za graščino grofa Thurna (100 gld), proštijo (50 gld) in dvema združenima Tomanovima hišama (36 gld, 33 kr), dve hiši pa sta izkazovali enak donos (20 gld) (SI AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, šk. 260, RDA, L 337, No. 7, 31. 8. 1752). Povprečje v obzidanem mestu je znašalo 12,43 gld, v predmestju s 24 hišami 6,59 gld, v celotni Radovljici pa 10,45 gld (Golec, Zemljiški katastri, str. 292).

¹⁰⁴ Gartner Lenac, Radovljiške družine, str. 23. – Kot član notranjega mestnega sveta je izpričan ob krstu hčerke Jere leta 1757 (prav tam, R 1749–1758, fol. 164v).

Pezdičeva hiša ob zgornjih mestnih vratih, v ožini na začetku trga, stoji še danes (Linhartov trg 10). Skupaj s Streinovo, poznejšo Linhartovo, na drugi strani ceste je tako kot še dan današnji zapirala dostop v mesto.¹⁰⁵ Pezdiči so bili tako prvi sosedje družine nogavičarja Venčeslava Linharta, v kateri je leta 1756 zagledal luč sveta dramatik in zgodovinar Anton Tomaž Linhart.¹⁰⁶ Od ducata otrok Jurija in Marije Pezdič, rojene Krolnik, jih je sedem umrlo v otroštvu,¹⁰⁷ preživelo pa pet. Poleg Neže, ki se je v Kranju omožila s Francem Vidičem in se z njim preselila v Kamnik, so odrasli še dva njena brata in dve sestri, ki so vsi ostali bolj povezani z Radovljico kakor ona. Domače hiše in trgovine začuda ni prevzel najstarejši Jožef (roj. 1741), ki je po kratkotrajni zakonski zvezi zapustil Radovljico in umrl neznankje.¹⁰⁸ Njegova usoda nekoliko spominja na Nežino. Tudi njega je namreč prehitelo prezgodnje zunajzakonsko razmerje, zapovrh z manj zaželeno žensko, kakor je bil za Pezdičeve njihov bodoči zet Franc Vidic. Šlo je za šest let starejšo sosedo Marijo Beravs, hčerko kramarja in Pezdičevega konkurenta. Marija je Jožefu nekje zunaj domače župnije rodila dva otroka. Ko je bilo mladeniču 26 let, sta se poročila (1767), s čimer sta otroka postala zakonska, a Jožef v zakonu ni imel sreče, saj je v manj kot letu dni izgubil hčerko in ženo. Ni znano, kje v Radovljici sta zakonca preživela kratke skupne mesece – pri Pezdičevih, pri Beravsovih ali kje drugje, vsekakor

¹⁰⁵ Gartner Lenac, Radovljiške družine, str. 23.

¹⁰⁶ Prav tam, str. 4.

¹⁰⁷ Najstarejša hči Marija Ana je bila pokopana 16. aprila 1744, ko ji mrliška knjiga daje devet mesecev (NŠAL, ŽA Radovljica, Matične knjige, M 1723–1744, s. p.). 8-letno Marijo so pokopali 24. maja 1751, po mrliški matici staro šest let (prav tam, M 1744–1768, fol. 62v). Vincenc, pokopan 27. marca 1759, je imel ob smrti slabo leto (prav tam, fol. 118r), 15. julija istega leta pa mu je sledila 11-letna Elizabeta (prav tam, fol. 119r). Katarina, pokopana 26. junija 1762 v 9. letu starosti (prav tam, fol. 145v), je bila v resnici krščena kot Ana Marija. Čez dve leti, leta 1764, je smrt ponovno pogledala v Pezdičevo hišo dvakrat. 29. avgusta so pokopali 3-letno Regino in 14. oktobra najmlajšega Alojzija, starega pet mesecev (prav tam, fol. 160v in 163r). Nadja Gartner Lenac navaja, da je umrlo osem Pezdičevih otrok (Radovljiške družine, str. 23). Osmi bi bila potemtakem Neža, ki pa se je v resnici omožila v Kranju s Francem Vidičem.

¹⁰⁸ Prim. NŠAL, ŽA Radovljica, Matične knjige, M 1768–1773, M 1773–1812, Ind M 1789–1868). – Jožef Pezdič naj bi imel pozneje v radovljiškem predmestju (Predmesto) gostilno (Gartner Lenac, Radovljiške družine, str. 23), a gre skoraj brez dvoma za njegovega istoimenskega sina.

pa v mestu. Njun rod se je nadaljeval s sinom Jožefom, pozneje trgovcem v radovljiškem Predmestu.¹⁰⁹ Pezdíčevo hišo v mestu – od leta 1770 s hišno št. 47, nato od 1784 s št. 46 – je prevzela mlajša hči Jera (1757–1797), vrstnica svojega prvega sosedu Antona Tomaža Linhartu, ki je bila od leta 1780 omožena z »gospodom« Andrejem Fistro, trgovcem, doma iz Lipnice v sosednji župniji Mošnje.¹¹⁰ Zakonca nista imela otrok, Jera je umrla že pri 40-ih, Fister pa se je nato še dvakrat oženil in se preselil v kupljeno sosednjo hišo.¹¹¹ Tudi Jerina sestra Apolonija (roj. 1752), leta 1772 omožena z vdovcem Antonom Deillerjem, rudarskim sodnikom na Jesenicah,¹¹² je

ostala brez potomcev.¹¹³ Deiller je sredi osemdesetih let 18. stoletja kupil imetje nogavičarja Venceslava Linhartu, očeta Antona Tomaža Linhartu, in nadaljeval obrt strojnega pletenja nogavic, pred koncem stoletja pa sta se zakonca neznano kam odselila.¹¹⁴

Od otrok Jurija in Marije Pezdíč gre posebej izpostaviti Janeza Jurija (1750–1828), teologa, salzburskega študenta, ki se pozneje pojavlja kot Jurij in Jurij Vincenc in je znan kot velik zagovornik razsvetljenskih idej.¹¹⁵ Bil je zelo nadarjen, v duhovnika posvečen leta 1776 v Ljubljani. Kot teološki pisatelj je užival podporo ljubljanskega škofa Herbersteina, bil izvrsten govornik, »da bi kamenje ganil«, hkrati pa ga sodobniki opisujejo kot neznačajnega in kot uživača (epikurejca), ki naj bi zgrešil duhovni poklic. Tako ni nikoli dobil samostojne župnije, ampak je ostajal kaplan in nato dolgo živel v rodnem mestu kot navaden duhovnik brez stalne službe.¹¹⁶ Umrl je v 79. letu starosti na domu svoje matere, pri Krolnikovih.¹¹⁷

Jožefa Vidic, hči Neže Pezdíč, je torej v sorodstvu imela celo vrsto duhovnikov – enega strica po materi (Jurija Pezdíča) in enega po očetu (Pe-

¹⁰⁹ Jožef, sin mestnega sodnika »gospoda« Jurija Pezdíča, se je oženil 27. aprila 1767 z Marijo, hčerko »gospoda« Simona Beravs (NŠAL, ŽA Radovljica, Matične knjige, P 1737–1773, fol. 157r). Le nekaj mesecev zatem sta mu v mestu (ex Civitate) umrli pozakonjena hči 4-letna hči Helena (legitimata) in 34-letna žena Marija (Dna Maria Pesdizhin), prvo so pokopali 22. septembra 1767, drugo pa 28. marca 1768 (prav tam, M 1744–1768, fol. 191r in 197r). Marija, krščena 15. julija 1735 kot hči Simona in Marije Beravs, se je rodila še v Mostah pri Žirovnici, preden se je njena družina okoli leta 1748 preselila v Radovljico (prav tam, P 1732–1740, fol. 58v). Ljudsko štetje ji leta 1754, ko je imela 19 let, daje leto manj (Šturm (ur.), Gorenjske družine, str. 552). Njen oče Simon Beravs je izpričan kot kramar (SI AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, šk. 260, RDA, L 337, ad 11, s. d. (ok. 1750)), Beravsova hiša pa je stala poleg Streinove, pozneje Linhartove, tako rekoč nasproti Pezdíčeve (prav tam, No. 7, 31. 8. 1752; prim. Gartner Lenac, Radovljiške družine, str. 4). Za predzakonsko razmerje Jožefa Pezdíča in Marije Beravs izvemo iz zgornjega podatka, da je bila Jožefova 4-letna umrla hči pozakonjena. Marija je oba otroka, Heleno in Jožefa, rodila nekje zunaj domače župnije (prim. prav tam, Ind R 1667–1788). Sin je bil vsekakor starejši od hčerke. Po zapisniku duš iz leta 1830, ko je z družino živel v Predmestu št. 31, naj bi se Jožef rodil 16. maja 1762 (NŠAL, ŽA Radovljica, Statusi animarum, šk. 3, knj. 10, status animarum 1830, pag. 123). Poročna matica mu ob poroki 20. avgusta 1787 daje 24 let (rojen 1763); tedaj je že bil trgovec v Predmestu št. 31, oženil pa se je z dve leti mlajšo meščansko hčerko Marijo Šebat (prav tam, P 1773–1822, pag. 147). O njegovem bližnjem sorodstvu z radovljiškimi Pezdíči priča dejstvo, da mu je šel za poročno pričo trgovec Andrej Fister, v katerem prepoznamo moža njegove tete Jere Pezdíč. Jožef Pezdíč ml. je umrl v Predmestu 31 že kot gostač 14. junija 1835 (prav tam, Matične knjige, M 1833–1860, fol. 70).

¹¹⁰ Gartner Lenac, Radovljiške družine, str. 23. – Andrej Fister iz Lipnice in Jera Pezdíč sta se poročila 22. junija 1780 (prav tam, P 1773–1812, pag. 28).

¹¹¹ Gartner Lenac, Radovljiške družine, str. 23. – Jera Fister, ki ji mrliška matica daje 38 let, dve leti premalo, je umrla 19. aprila 1797 za jetiko (NŠAL, ŽA Radovljica, Matične knjige, M 1773–1812, fol. 67).

¹¹² »Nobilis Dominus« Anton Deiller (Dailler) in Apolonija Pezdíč, hči mestnega sodnika, sta se poročila 27. julija 1772

v Radovljici (prav tam, P 1737–1773, fol. 177r).

¹¹³ Prim. prav tam, Ind R 1667–1788; ŽA Jesenice, Matične knjige, R 1774–1784, R 1785–1792.

¹¹⁴ Gartner Lenac, Radovljiške družine, str. 4 in 23.

¹¹⁵ Kot prezbiter v Radovljici je v letu mašniškega posvečenja 1776 v pritožbi ljubljanskemu škofu Herbersteinu nad radovljiškimi duhovniki med drugim poudaril: »Naše krščanstvo mora biti razumsko in ne praznoverno.« Odklanjal je materialne podobe duhov, kot so jih duhovniki predstavljali ljudstvu s prižnic, npr. hudiča, in njihovo tovrstno upodabljanje. Lavrič, Likovna umetnost, str. 467.

¹¹⁶ Pokorn, Šematizem duhovnikov, str. 261; Golia, Pezdíč (Pezdízh) Jurij Vincenc, str. 332. – V radovljiški župniji je kot navaden duhovnik bival že leta 1788 (Pokorn, Šematizem duhovnikov, str. 261). V šematizmih duhovnikov ljubljanske (nad)škofije od leta 1793 dalje njegovega imena ni. Pojavi se na kratko leta 1803, ko je deloval v župniji Ljubno na Gorenjskem, in od leta 1820 do 1828, ko je brez nastavitve živel v radovljiški župniji (Catalogus cleri 1793; 1794; 1795; 1796; 1797; 1798; 1799; 1800; 1801; 1802; 1803, str. 15; 1804; 1806; 1808; 1809; 1813; 1815, str. 21; 1817, str. 21; 1819, str. 23; 1820, str. 23; 1822, str. 21; 1823, str. 19; 1824, str. 19; 1825, str. 19; 1826, str. 25; 1827, str. 21; 1828, str. 21).

¹¹⁷ Umrl je 4. avgusta 1828 v Radovljici št. 41, kjer je tedaj gospodaril barvar Frančišek Krolnik, sin Pezdíčevega bratranca Janeza (Gartner Lenac, Radovljiške družine, str. 22 in 23); v mrliško matico je vpisan kot »prečastiti gospod« (der hochwürdige Herr) (NŠAL, ŽA Radovljica, Matične knjige, M 1812–1832, fol. 70).

tra Fortunata Vidica), enega starega strica (Avguščina Vidica) ter dva prastrica (Janeza Zlatousta in Samuela Turka), ki jih bomo še spoznali. Tako kot je večina stricov duhovnikov prihajala iz očetovega sorodstva, ki si ga je Jožefa delila s svojim »incestnim« stricem Janezom Antonom Vidicem, so njene korenine segale v mestnih okoljih globlje po kamniškem očetu kakor po radovljiški materi. Kot smo videli, je Jožefin drugi ded Andrej Vidic, oče njenega očeta Franca in strica Janeza Antona, prihajal iz Ljubljane, mati Sidonija Turk pa je bila Kamničanka. Za Turke skoraj ni dvoma, da so živeli v Kamniku vsaj že v dvajsetih letih 17. stoletja, medtem ko je teže izsledljiv Vidičev rod. Ni izključeno, da je prebival v Ljubljani od okoli leta 1620.

Andrej Vidic (1707–1774) je bil med Vidici prvi in nikakor ne zadnji s poklicem cesarskega misticarja. Na svet je prišel v ljubljanskem šentpetrskem predmestju (*ex Suburbio*) kot četrti in zadnji otrok Pavla in Marije Vidic, krščen 22. novembra 1707.¹¹⁸ Starša sta se poročila v šentpetrski župniji 2. maja 1700, pri čemer je bil oče Pavel Vidic tedaj že vdovec, doma iz mesta (*ex Civitate*), mati Marija Gratula (*Gratulín*) pa je prihajala iz predmestja (*ex Suburbio*),¹¹⁹ s čimer je v maticah vedno mišljeno Šentpetrsko predmestje. Od Andrejevih treh sorojencev je brat Avguštin postal duhovnik, najstarejši brat Janez se je neznano kam odselil, saj iz šentpetrskih matičnih knjig nista razvidni ne njegova smrt ne poroka,¹²⁰ sestra Marija pa se je leta 1721 še ne 15-letna omožila s Postojnčanom Jakobom Piliharjem, ki je bil do poroke v službi pri grofu Auerspergu na gradu Križ pri Komendi.¹²¹ Ob njuni poroki prvič izvemo za natančnejšo lokacijo bivališča Vidičeve družine – »za patri avguštinca« (*retro PP. Augustinianos*), tj. za današnjim frančiškanskim samostanom pri Tromostovju. Po oklicni knjigi je Marija tam živela stalno (*constanter*), in sicer v hiši »gospoda medičarja« (*des Herrn Lezel-*

ter), ženin pa se je v isto hišo preselil malo pred poroko, po božičnih praznikih.¹²² Oče Pavel Vidic torej ni premogel lastne hiše in v oklicni knjigi za razliko od polnopravnih meščanov tudi ni označen kot *civis*. S čim se je preživljal, razpoložljivi viri ne povedo. Krajši čas je družina omožene hčerke Marije Pilihar še živela za avguštinca, kjer se je rodil in umrl prvi otrok,¹²³ nato pa Piliharjeve nekaj let srečujemo v Poljanskem predmestju,¹²⁴ preden se za njimi izgubi vsaka sled.

Andrej Vidic je oba starša izgubil kmalu po sestrični poroki, očeta pri 14-ih in mater pri 16-ih. Podatkovno zelo skromna šentpetrska mrliška matica, ki ne vsebuje starosti pokojnikov, ampak razlikuje samo otroke in odrasle, navaja smrt Pavla Vidica 23. septembra 1721 ter Maruše Vidičevke (*Marufsa Vidizauka*) 29. marca 1723, obeh na lokaciji »za patri avguštinca« (*retro PP. Augustinianos*).¹²⁵ Tu je ob smrti prebivala tudi Marija Gratula (*intra Augustinianos*), ki je umrla med epidemijo 29. aprila 1715.¹²⁶ Ker je izpričana kot edina nosilka tega priimka – prejkone ženske oblike priimka Grad ali Grat –, je kljub drugačnemu osebnemu imenu najverjetneje identična z Magdaleno Gratula, nezakonsko materjo Marije (Maruše) Vidic, rojene Gratula. Slednja se je rodila v predmestju kot drugi nezakonski otrok Janeza Krstnika Wiza in Magdalene Gratula (*Magdalenae Gratulae*). Krstili so jo 25. marca 1683, potem ko so tri leta prej, 5. aprila 1680, nesli h krstu njenega brata Jožefa, pri katerem je mati navedena kot Grotovka (*Grotouka*).¹²⁷ Kdo in kaj sta bila neporočena Janez Krstnik Wiz in Magdalena Gratula, ostaja nepojasnjeno. Magdale-
ne s priimkom Gratula ali Grat (Grad) ne najdemo v indeksih krstnih matic šentpetrske župnije od

¹¹⁸ NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Peter, Matične knjige, R 1692–1708, fol. 315r. – Prvorojenec Janez je bil krščen 27. avgusta 1701, Avguštin 19. avgusta 1703, edina hči Marija pa 30. marca 1706 (prav tam, fol. 167v, 220v in 280v). Vsem štirim Vidičevim otrokom je bil krstni boter Tomaž Šuštaršič, botra pa prvemu Neža Wiz in ostalim Jera Bislan.

¹¹⁹ NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Peter, Matične knjige, P 1677–1715, pag. 196.

¹²⁰ Prav tam, Ind P 1635–1789, Ind M 1690–1727, Ind M 1728–1769, Ind M 1770–1809.

¹²¹ Prav tam, P 1715–1745, pag. 70.

¹²² NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicna knjiga 1706–1724, pag. 156.

¹²³ Prav tam, M 1715–1748, pag. 243. Otrok je moral umreti ob rojstvu, ker niti ni bil vpisan v krstno knjigo (prim. prav tam, Ind R 1668–1731).

¹²⁴ Prav tam, R 1718–1725, fol. 130r; R 1725–1731, fol. 4v, 42v in 154r. – Jakoba Piliharja ni na seznamu novospregjetih meščanov od leta 1720 dalje ([Gratzy], Laibachs Bürgerschaft str. 72 sl.

¹²⁵ NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Peter, Matične knjige, M 1715–1758, pag. 242 in 245.

¹²⁶ Prav tam, pag. 160.

¹²⁷ Prav tam, R 1676–1683, fol. 75r in 128v.

1629 dalje, kot tudi ne v maticah stolne župnije.¹²⁸ V slednji je izpričan samo priimek Wiz, vendar ne tudi krst Janeza Krstnika Wiza, če izvezamo dva Janeza, polbrata iz plemenitene rodbine Wiz pl. Wizenstein.¹²⁹ Malo je verjetno, da bi bil z našim Janezom identičen starejši polbrat (roj. 1633), o katerem ni znanega ničesar razen krsta.¹³⁰

Ko je torej Pavel Vidic jemal za ženo Marijo Gratula, je ta dopolnila 17 let in prejkone živela z materjo v bližini avguštinskega, danes frančiškanskega samostana, kjer je potem prebivala tudi Vidičeva družina. Identiteta Pavla Vidica je precej zamegljena. Ob poroki naj bi bil vdovec, prihajal pa je iz mesta, torej iz stolne župnije. Pred tem ne v stolni ne v šentpeterski župniji ne najdemo njegove prve poroke, smrti prve žene ter krstov ali smrti morebitnih otrok. Potemtakem je moral biti poročen nekje drugje, je pa leta 1700 prebival v mestu. Poleg tega podatka kaže še nekaj indicov na to, da bi se v mestu lahko tudi rodil. V stolni župniji sta bila krščena dva Pavla Vidica, prvi leta 1666 in drugi 1679,¹³¹ pri čemer iz mrliških matic ni razvidno, da bi kateri od njiju umrl v otroštvu ali mladosti.¹³² Dva Pavla srečujemo pozneje tudi kot družinska očeta. Leta 1679 rojeni Pavel bi bil leta 1700 z 21 leti premlad za vdovca in je skoraj brez dvoma istoveten s Pavlom, ki se je leta 1707 v stolni župniji oženil s Heleno Dobe(r)let in si tam ustvaril družino.¹³³ Z Marijo Gratula se je potemtakem lahko oženil le drugi Pavel, rojen in krščen 21. januarja 1666 kot peti, predzadnji otrok Jakoba

in Helene Vidic, čigar krstna botra sta bila Urban Marc in »gospodična« Felicita Kunstl.¹³⁴ Njegova starša, ki sta za botrstva svojih otrok naprošala bolj gosposke meščanske ljudi, največkrat iz rodbine Gaionzel, sta se poročila 24. aprila 1656 v Ljubljani. V poročni knjigi najdemo samo imena brez drugih podatkov: Jakob Vidic je pred oltar peljal Heleno Rak (*Rakouka*), priči pa sta bila »gospoda« Janez Gaionzel in Karel Ricardi.¹³⁵ Medtem ko je v tem času v stolni župniji izpričanih že več Vidicev, zlasti v primestni vasi Trnovo, med krščenci in družinskimi poglavarji ne najdemo priimka Rak in tako tudi ne Jakobove žene Helene.¹³⁶

Iz popisa družinskih poglavarjev leta 1660 izveemo, da je neki Jakob Vidic stanoval pred Nemškimi vrati, torej nedaleč od Križank, zunaj mestnega obzidja, v njegovem gospodinjstvu pa sta bili dve odrasli osebi in dva otroka.¹³⁷ Ker je ta del Ljubljane spadal pod križniški oz. nemški viteški red,¹³⁸ ga niso zajele ohranjene mestne davčne knjige. Tako o hiši, ki je bila po vsej verjetnosti Vidičeva last, nimamo podatkov, ohranjeni urbarji križniške komende pa so veliko mlajši.¹³⁹ Glede na to, da so predel pred Nemškimi vrati šteli k predmestju Gradišče, je Helena Vidic iz Gradišča (*ex Gradishe*), pokopana 20. oktobra 1695 pri Sv. Petru, skoraj nedvomno identična z ženo Jakoba Vidica in ta z Jakobom Vidicem iz mesta (*ex urbe*) – kar je lahko

¹²⁸ Prav tam, Ind R 1629–1667, Ind R 1668–1731; ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, *Matične knjige*, Ind R 1621–1653, Ind R 1653–1692. – V obeh župnijah se pojavlja priimek Grad oz. Grat (Grot), ne pa tudi Gratula.

¹²⁹ Prvi je bil rojen leta 1633, drugi pa 1645 (NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, *Matične knjige*, Ind R 1621–1653; prim. Preinfalk, *Plemiške rodbine*, 17. stoletje, str. 189).

¹³⁰ Nekaj tednov po rojstvu Magdalene Gratula je bila v stolni župniji 19. aprila 1683 krščena nezakonska hči Janeza Andreja Witza pl. Wizensteina, pri katerem pa je za razliko od Janeza Krstnika naveden plemiški predikat, ne samo priimek Wiz (NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, *Matične knjige*, R 1678–1686, pag. 104; prim. Preinfalk, *Plemiške rodbine*, 17. stoletje, str. 188).

¹³¹ Prav tam, R 1664–1669, pag. 42; R 1678–1686, pag. 18.

¹³² Prim. prav tam, M 1658–1735.

¹³³ NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, *Matične knjige*, P 1682–1718, fol. 123r. Zakoncema se je med letoma 1707 in 1723 rodilo pet otrok (prav tam, R 1702–1712, pag. 228, 282, 385; R 1712–1722, pag. 118; R 1722–1731, pag. 38).

¹³⁴ Jakobu in Heleni Vidic so se rodili otroci: Jera (kršč. 12. marca 1657) Helena (kršč. 27. aprila 1659), Marija (kršč. 23. septembra 1661), druga Jera (kršč. 24. februarja 1664), Pavel (kršč. 21. januarja 1666) in Gregor (kršč. 17. januarja 1669) (prav tam, R 1653–1664, pag. 150, 222, 278 in 342; R 1664–1669, pag. 42, in 157).

¹³⁵ NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, *Matične knjige*, P 1651–1682, pag. 52.

¹³⁶ Prim. indekse krstnih matic (prav tam, Ind R 1621–1653, Ind R 1653–1692) in popise družinskih poglavarjev 1656–1662 (NŠAL 100, *Kapiteljski arhiv Ljubljana*, fasc. 58/17, Ljubljana).

¹³⁷ NŠAL 100, *Kapiteljski arhiv Ljubljana*, fasc. 58/17, Ljubljana, *Nomina et Cognomina Patrini, Infantium et restantium tempore Paschali pro Anno 1660*, s. d., s. p. – Da gre za Jakoba Vidica, poročenega s Heleno Rak, priča dejstvo, da sta se mu dotlej rodila samo dva otroka (gl. op. 134) in da za nobenega od njiju ni podatka o smrti (NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, *Matične knjige*, M 1658–1735).

¹³⁸ Korošec, *Ljubljana skozi stoletja*, str. 25.

¹³⁹ Po prvem urbarju iz leta 1738 ni bilo v Gradišču nobenega Vidica ne med tedanjimi ne med prejšnjimi hišnimi gospodarji, kolikor so navedeni tudi prejšnji (SI ZAL 488, *Mesto Ljubljana*, *rokopisne knjige*, knj. 52, urbar 1738, fol. 6r–11v).

Izsek iz Kaltschmidtove vedute Ljubljane na Florijančičevem zemljevidu Kranjske iz leta 1744; Vidičev dom je stal v skupini hiš za avguštinsko, sedanjo frančiškansko cerkvijo, na sliki spredaj levo (Florijančič pl. Grienfeld, Deželopisna karta, list 3).

širši pojem od obzidanega mesta –, ki so ga na istem pokopališču pokopali deset let pozneje, 30. junija 1705.¹⁴⁰ Na šentpetrskem župnijskem pokopališču so našli zadnji dom navadni ljudje, pri čemer ni rečeno, da Jakob ne bi mogel imeti meščanskih pravic. Žal pa v šentpetrskih maticah iz tega časa ni podatkov o starosti pokojnikov.

Edini v Ljubljani rojeni Jakob Vidic, ki bi bil lahko oče Pavla in hišni gospodar v Gradišču pred Nemškimi vrati, se je rodil leta 1616 (krščen 28. aprila) kot eden od dvojčkov Sebastjana in Marije, edinih v stolni župniji krščenih otrok tega para.¹⁴¹ To pomeni, da bi se oženil šele pri 40-ih in dočakal 89 let. Vendar je zelo vprašljivo, ali gre res za iskano osebo. Prvi razlog je ta, da bi Sebastjanov sin lahko umrl še kot otrok, saj do leta 1635 ni mrlških matičnih knjig. Drugi pa, da je Vidičev dom pred

Nemškimi vrati iz leta 1660 z veliko verjetnostjo mogoče identificirati s hišo, ki jo je neki Jakob Vidic dobil od svojega sorodnika Jurija Vidica leta 1633, ko je v njej že prebival. Težko, da bi bil to tedaj šele 17-letni Sebastjanov sin Jakob, ampak gre za drugega Jakoba Vidica, ki je v tem času potrjeno že imel družino. Oporočitelj Jurij Vidic je živel v svoji drugi hiši na Bregu, ki jo je z oporoko dobil njegov glavni dedič z drugim priimkom. Jurij imenuje Jakoba »Vetter« (*meinem Vöttern Jacoben Widditsch*), pri čemer oznaka ni pomenila le bratranca, ampak nasploh sorodnika, običajno vrstnika ali tudi mlajšega.¹⁴² Svojemu revnejšemu sorodniku je zapustil tudi vsa svoja oblačila in kos orožja. Hiša pred Nemškimi vrati je spadala pod križniško komendo, s katero je bil Jurij v posestnem sodnem sporu, ki ga je že dvakrat dobil. Če njegov dedič Jakob pravde ne bi želel nadaljevati, naj bi hiša po določilu Jurijeve oporoke pripadla ljubljanskim

¹⁴⁰ NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Peter, Matične knjige, M 1690–1748, pag. 32 in 75.

¹⁴¹ Jakobovi sestri dvojčici so dali ime Helena (NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1614–1621, fol. 77r).

¹⁴² O izrazu *Vetter* gl. <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&lemid=GV07065>, pridobljeno novembra 2023.

avguštincem.¹⁴³ Lega hiše torej ustreza tisti, kjer je leta 1660 kot družinski poglavar živel Jakob Vidic, toda ali gre res za istega Jakoba? Glede na oznako *Vetter* ni mogel biti mišljen ta, ampak prejkone Jakob Vidic, ki je umrl 15. januarja 1665, star okoli 80 let.¹⁴⁴ Družinski poglavar Jakob, ki so se mu otroci rojevali do leta 1669,¹⁴⁵ bi bil lahko njegov sin Jakob ml., čigar rojstva pa v Ljubljani ne srečamo. Nekemu Jakobu Vidicu se je v zakonu z ženo Ano (Anko) med letoma 1622 in 1630 sicer rodilo pet otrok, vendar ni med njimi nobenega Jakoba.¹⁴⁶ Jakob, ki se je oženil leta 1656 in imel leta 1666 rojenega sina Pavla, bi bil lahko sin oz. naslednik Jakoba Vidica (ok. 1585–1665), če bi bil rojen pred letom 1622 zunaj Ljubljane. To bi bilo prav mogoče, saj zakonca po vsem sodeč nista bila Ljubljancana. Njunjo poroko namreč v prvi poročni matici pogrešamo.¹⁴⁷ Sin Jakob bi v takem primeru prišel s starši še kot otrok živeti v hišo očetovega sorodnika Jurija Vidica pred Nemškimi vrati. Lahko tudi, da je bil Jakob st. samo njegov sorodnik in ne oče. Še vedno pa je na voljo premalo podatkov, da bi lahko z gotovostjo vedeli, ali je Pavel Vidic, ki se je kot vdovec leta 1700 oženil v predmestni župniji Sv. Petra ter prihajal »iz mesta«, res izviral iz tega rodu. Če gre za isto rodbino, je naš Andrej Vidic (1707–1774), Pavlov najmlajši sin, dolgoletni mitničar v Kokri in oče »incestnega« mitničarja Janeza Antona, imel v Ljubljani korenine, ki so segale v čas okoli 1620.

Andrej se je, kot smo videli, rodil v Šentpetrskem predmestju in bil župljan šentpetrske župnije. Razen tega, da je zgodaj izgubil starše, ne vemo o njegovi življenjski poti ničesar, dokler ni leta 1734 pri 27-ih postal mitničar v Kokri. Kdo mu je omogočil pridobitev ustrezne izobrazbe in kje, ostaja odprto vprašanje. Njegovega imena ni med gimnazijci zadnjih dveh razredov ljubljanske jezuitske gimnazije, ki jih poznamo iz vpisne knjige kongregacije Marije Vnebovzete, toda ta je ravno v njegovem času pomanjkljiva.¹⁴⁸ Če ni imel za seboj vsaj nekaj razredov gimnazije ali kar vseh šestih, je moral biti za opravljanje službe deželno knežjega mitničarja najmanj izučen trgovec, za zasedbo mitničarskega mesta pa je bil potreben tudi določen kapital, polog za kavcijo.

Podobno kot Andrej je bil odprte glave njegov starejši brat Avguštin Vidic, ki je kljub zgodnji smrti staršev prav tako imel možnosti za šolanje. Najverjetneje je študiral na višjih jezuitskih študijih v rodni Ljubljani,¹⁴⁹ kjer je leta 1728 prejel vsa kleriška posvečenja od subdiakonata do mašništva, in sicer na mizni naslov kostanjeviške cisterce.¹⁵⁰ Kot kaplan je služboval na Polšniku in v Mokronogu, nakar ga med letoma 1743 in 1764 srečujemo na kaplanskem mestu v Loki pri Zidanem Mostu, kjer je preminil neznano kdaj pred letom 1774.¹⁵¹ Da gre pri duhovniku Avguštinu Vidicu za Andrejevega

¹⁴³ SI AS 308, Zbirka testamentov Deželnega sodišča v Ljubljani, I. serija, fasc. W 1–101, testament W–12, 30. 9. 1633. – Jurij Vidic je bil ob notarskem zapisu svoje oporoke na smrtni postelji. Njegovo hišo na Bregu (danes Breg št. 4), ki jo je imel od leta 1616, so po mestni davčni knjigi že naslednje leto posedovali Vidičevi dediči in vdova Eva (Suhadolnik, Anžič, Novi trg, str. 67–68).

¹⁴⁴ NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, Matične knjige, M 1658–1735, pag. 30.

¹⁴⁵ Gl. op. 134.

¹⁴⁶ NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1621–1626, pag. 59 in 160; R 1626–1631, pag. 7, 65 in 172. – Leta 1636 je umrla Ana, devetletna hči Jakoba in Ane (prav tam, M 1635–1658, pag. 19). Žena je pri prvem in četrtem otroku imenovana Ana, pri drugem Suzana, pri tretjem Anka, pri petem pa Eva; da gre za ista zakonca, potrjujejo imena botrov. Kaže, da je žena umrla pred začetkom vodenja prve mrliške matice leta 1635. Jakob je bil morda poročen že prej, saj se je leta 1608 rodil otrok nekemu Jakobu in Alenki, 1615 pa Jakobu in Katarini (prav tam, R 1607–1614, pag. 98; R 1614–1621, pag. 47).

¹⁴⁷ Prav tam, P 1605–1632.

¹⁴⁸ V kongregacijski knjigi Marije Vnebovzete je vrzel za leti 1721 in 1722 (SI AS 1073, Zbirka rokopisov, II/51r pag. 586).

¹⁴⁹ V kongregacijski knjigi Marije Vnebovzete ter med alumni in konviktorji ga ni (SI AS 1073, Zbirka rokopisov, II/51r; Črnivec (ur.), Ljubljanski klasiki). Upoštevati je treba tudi vrzel v kongregacijski knjigi (gl. prejšnjo opombo).

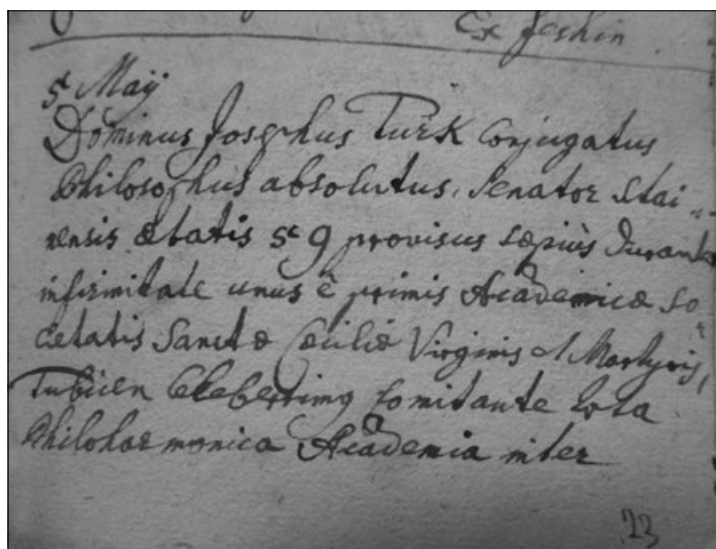
¹⁵⁰ Ljubljancan Avguštin Vidic je bil posvečen v subdiakona 27. marca, v diakona 15. maja in v mašnika 5. septembra 1728 (Volčjak, Ordinacijska protokola Ljubljanske (nad)škofije, str. 86–88).

¹⁵¹ SI PAM/1537, Slekovec Matej, Kartoteke: duhovniki 18. stoletje, št. 3490, Vidiz Avguštin; Ožinger, Vizitacijski zapisniki, str. 427, 444, 478). – Vidic je bil ob vizitaciji loške župnije leta 1760 tam kaplan 16 let, star pa 60 let (prav tam, str. 478). – M. Slekovec je o njegovem službovanju v Loki uporabil izpiske I. Orožna, ki pa Vidica v svoji monografiji o dekaniji Laško med loškimi duhovniki ne navaja (Orožen, Das Dekanat Tüffer, str. 452–453). Kot živ je zadnjič omenjen leta 1764, kot pokojni pa v bratovem zapuščinskem inventarju deset let pozneje (gl. naslednjo opombo). Ni znano, kdaj v desetletnem časovnem razponu 1764–1774 je umrl, ker se mrliške matice župnije Loka začenjajo šele leta 1784, do tega leta pa je daljša vrzel tudi v vrsti krstnih in poročnih matic, kjer bi mu lahko sledili kot krščevalcu in poročevalcu

leta 1703 rojenega brata, je razkril podatek v Andrejevi oporoki (1774), po katerem je njegova hči Cecilija dedovala po »gospodu Avguštinu Vidicu, župniku v Loki na Štajerskem«.¹⁵²

Ko se je Andrej Vidic pri 28-ih ženil v Kamniku, je imel torej za priženitev v staro in ugledno meščansko rodbino več dobrih referenc. Izhajal je iz Ljubljane, četudi iz predmestnega okolja, imel starejšega brata duhovnika in prišel zgodaj do položaja mitničarja v Kokri. Dovolj za 19-letno nevesto Marijo Sidonijo, ki je malo prej izgubila očeta in ostala sama z materjo.

Nazadnje se ustavimo še pri rodbini Andrejeve devet let mlajše žene Marije Sidonije Turk (1716–1791). Rodila se je v Kamniku, v obzidanem delu mesta (*ex Civitate*), kot hči »gospoda« Jožefa Turka in Elizabete in dobila v znamenje pomembnosti družine ob krstu 17. maja 1716 trojno ime Marija Magdalena Sidonija.¹⁵³ Njene kamniške korenine so bile trdnjše od Vidičevih ljubljanskih, rodbina pa je imela v lokalnem okolju tudi veliko večjo veljavo. Medtem ko so Vidici prebivali v predmestju deželne prestolnice, so bili Turki ugledna meščanska rodbina s hišo na kamniškem glavnem trgu in imeli v prejšnji generaciji več izobražencev.¹⁵⁴ 5. maja 1734, ko so pokopali An-

Začetek vpisa smrti Jožefa Turka v kamniški mrliški matici 5. maja 1734 (NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, M 1731–1747, fol. 23r).

drejevega tasta »gospoda« Jožefa Turka, je v mrliški matici obsežnejši zapis o tem, da je bil pokojnik 59-letni poročen mestni svétnik, ki je končal filozofijo (*Philosophus absolutus*), in eden prvih članov leta 1731 ustanovljenega kamniškega Akademskega združenja (glasbene akademije) sv. Cecilije, poleg tega tudi dober trobentač (*Tubicen celeberrimus*). Njegovo truplo je celotna akademija pospremila v cerkev sv. Jožefa na Žalah, od tam pa so ga prenesli v kripto Marijine župnijske cerkve na Šutni.¹⁵⁵ Podoben pogreb je imela dvanajst let pozneje, 1. maja 1746, Jožefova 54-letna vdova Elizabeta.¹⁵⁶ Ko se je Andrej Vidic kot kokrški mitničar priženil v Turkovo hišo, je bil tast že pokojni. Nevesta Sidonija je živela sama z materjo, saj so njena sorojenca in polsestra umrli že v zgodnjem otroštvu.¹⁵⁷

Razpoložljivi viri ne povedo, kakšen poklic je opravljal Jožef Turk. Bolj malo je verjetno, da bi se nekdo, ki naj bi končal filozofijo, v rodnem mestu

(NŠAM, Župnija Loka pri Zidanem Mostu, Matične knjige).

¹⁵² SI AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani, šk. 118, fasc. XXXXVII, lit. U-V-47, 9. 3. 1774, pag. 4.

¹⁵³ Marija Magdalena je sicer eno krstno ime. Materino ime je v krstni matici pomotoma navedeno kot Regina (NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, R 1710–1727, fol. 75v).

¹⁵⁴ Popis kamniških hiš s konca leta 1723 ali iz prvih mesecev leta 1724 navaja Karla Jožefa Turka (H. Carl Joseph Türckh) kot enega od 50 gospodarjev hiš v ožjem mestu (In der Stadt) brez 25 hiš v Svinjski ulici (Schwein Gassen), od katerih je poleg njega označen kot gospod le še eden; tak naziv je imelo samo 7 od skupno 176 kamniških hišnih gospodarjev (SI AS I, Vicedomski urad za Kranjsko, šk. 275, I/139, lit. XIX S-I, Specification dern Contr. mössigen Häußern, s. d.). Datacija popisa hiš temelji na mestni knjigi listin 1715–1726. Na seznamu je namreč že ime Matije Pancerja, ki je dotlej pusto hišo na Klancu kupil od mesta 25. oktobra 1723, medtem ko je kot lastnik hiše na Šutni, stoječe med kaplanijo sv. Trojice in hišo Jožefa Rajha, naveden še Janez Hvale, in ne Blaž Jerlih, ki jo je kupil 20. maja 1724 od Hvaletove

svakinje, potem ko je ta neznano kam pobegnil (SI AS 149, Mesto Kamnik, šk. 2, knjiga listin 1715–1726, s. p.).

¹⁵⁵ NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, M 1731–1747, fol. 23r. – O Akademskem združenju sv. Cecilije gl. Kemperl, Akademski bratovščina, str. 38–40.

¹⁵⁶ NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, M 1731–1747, fol. 103v.

¹⁵⁷ O polsestri Mariji Drnovšek gl. op. 159. – Sidonijin brat Karel Leopold je bil krščen 2. novembra 1714, sestra Marija Doroteja pa se je rodila in bila krščena 28. decembra 1717 (prav tam, R 1710–1727, fol. 61v in 94r). Brata so pokopali 6. septembra 1716, sestro pa 21. marca 1719 (prav tam, M 1707–1731, fol. 68r in 86r).

lotil obrti. Prejkone si je našel kakšno uradniško službo, morda gosposčinskega upravitelja, ali pa se je ukvarjal s trgovino. Kot bomo videli, je njegov zelo verjetni ded Janez Turk izpričan kot ranocelnik, oče Mihael pa je bil vsaj nekaj časa kamniški mitničar, kar najbrž ni bila njegova glavna dejavnost. Neodgovorjeno ostaja tudi vprašanje, kdo in od kod je bila Jožefova žena Elizabeta, rojena okoli leta 1692. Ko sta se 18. januarja 1714 poročila,¹⁵⁸ je imel ženin 39 let, nevesta pa je bila mlada, približno 22-letna vdova po precej starejšem Kamničanu Tomažu Drnovšku. Vsekakor ni šlo za domačinko, saj njene prve poroke ni v kamniški poročni matici kot tudi ne v maticah obeh ljubljanskih župnij.¹⁵⁹

Elizabetin drugi mož in Sidonijin oče Jožef Turk, krščen 9. januarja 1675 kot Karel Jožef, je prihajal iz tedaj že trdno zakoreninjene kamniške meščanske rodbine. Rodil se je kot predzadnji od dvanajstih otrok večkratnega mestnega sodnika Mihaela Turka in njegove žene Rozine, ki sta oba doživela visoko starost: leta 1710 umrlemu Mihaelu, naj bi bilo ob smrti 90 let, njegovi naslednje leto preminuli ženi pa 80.¹⁶⁰ Mihael Turk se je potemtakem rodil okoli leta 1620. Sklepati smemo, da je bil rojen Kamničan ali pa je v Kamnik prišel s starši v zgodnjem otroštvu. V mestu sta tedaj živeli vsaj dve družini Turk, ena revna in druga gosposka.¹⁶¹ V najstarejši

kamniški krstni matici, ki se začenja dve leti pozneje (1622), najdemo krsta dveh hčerk ranocelnika Janeza Turka in njegove žene Lucije, obeh rojenih v mestu (1625 in 1630), pri čemer krstna matica vmes dobri dve leti ni bila vodena.¹⁶² Mihael je skoraj brez dvoma identičen z Mihaelom Turkom s Kranjskega, vpisanim leta 1638 v ljubljansko jezuitsko kongregacijo Marije Vnebovzete,¹⁶³ v katero so množično vstopali ljubljanski gimnazijci, tedaj še ne samo tisti iz zadnjih dveh gimnazijskih razredov tako kot po letu 1640.¹⁶⁴ V Kamniku je nato živela ena sama družina Turk, Mihaelova¹⁶⁵ in Rozinina, pri čemer lahko predvidevamo, da je tudi Mihael opravljal ranocelniški poklic in da je bila kakšnih deset let mlajša Rozina glede na osebno ime meščanskega izvora.¹⁶⁶ V kamniških župnijskih maticah so jima včasih namenili laskavo oznako »generosus/a«, ki so je bili deležni le zelo redki kamniški meščani in še to poredko.¹⁶⁷ Rojstva dvanajstih otrok zakoncev Turk so se zvrstila v četrstoletnem razponu

samo s priimkom kot gospod in špitalski mojster (den herrn Spitalmaister Türckh) (prav tam, s. p.), bi glede na znana dejstva utegnil biti oče Mihaela Turka. Kamniške župnijske matice v 17. stoletju poznajo tudi več družin Turkov, ki niso živele v mestu, ampak na podeželju.

¹⁵⁸ NŠAL, ŽA Kamnik, Maticne knjige, R 1622–1642, dol. 9v in 14v. – Kraj rojstva (in Camnik) je naveden pri starejši Marjeti, očetov ranocelniški poklic (Joannis Chyrurgih Turcici) pa pri mlajši Jeri. V krstni matici je vrzel od 31. decembra 1625 do 15. aprila 1628. Zakoncev Turk ni najti med krstnimi botri.

¹⁵⁹ Prim. NŠAL, ŽA Kamnik, Maticne knjige, P 1673–1711, P 1712–1744; ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, Maticne knjige, P 1682–1718; ŽA Ljubljana–Sv. Peter, Maticne knjige, P 1677–1715. – Tomaž Drnovšek, krščen 16. decembra 1670, se je rodil v Kamniku kot sin zakoncev Janeza in Marije (NŠAL, ŽA Kamnik, Maticne knjige, R 1662–1673, fol. 114r), umrl pa kot kamniški meščan in najemnik (civis Stainensis et Stanarius) v mestu v začetku leta 1713; mrliška knjiga navaja datum pokopa 7. januar in starost 45 let (prav tam, M 1707–1731, fol. 31v). Edina hči Tomaža in Elizabete Drnovšek, Marija, je luč sveta zagledala v mestu in bila krščena 18. marca 1712, pokopali pa so jo 29. junija 1713 (prav tam, R 1710–1727, fol. 26r; M 1707–1731, fol. 34v).

¹⁵⁸ Prav tam, P 1712–1744, fol. 10r.

¹⁵⁹ Prim. NŠAL, ŽA Kamnik, Maticne knjige, P 1673–1711, P 1712–1744; ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, Maticne knjige, P 1682–1718; ŽA Ljubljana–Sv. Peter, Maticne knjige, P 1677–1715. – Tomaž Drnovšek, krščen 16. decembra 1670, se je rodil v Kamniku kot sin zakoncev Janeza in Marije (NŠAL, ŽA Kamnik, Maticne knjige, R 1662–1673, fol. 114r), umrl pa kot kamniški meščan in najemnik (civis Stainensis et Stanarius) v mestu v začetku leta 1713; mrliška knjiga navaja datum pokopa 7. januar in starost 45 let (prav tam, M 1707–1731, fol. 31v). Edina hči Tomaža in Elizabete Drnovšek, Marija, je luč sveta zagledala v mestu in bila krščena 18. marca 1712, pokopali pa so jo 29. junija 1713 (prav tam, R 1710–1727, fol. 26r; M 1707–1731, fol. 34v).

¹⁶⁰ »Gospod« Mihael Turk (Türk), ki so ga pokopali 13. marca 1710, je v mrliški matici naveden kot notranji mestni svetnik (Senator Stainensis), »gospo« Rozino Turk (Türkin), prav tako iz mesta, pa so pokopali 21. maja 1711 (prav tam, M 1707–1731, fol. 17r in 24v).

¹⁶¹ V mestnih sodnih protokolih za obdobje 1613–1622 sta izpričana dva Turka. Prvi je pokojni Matija Turk, čigar hišico na Grabnu pred mestnimi vrati je mesto zaradi zadolženosti prodalo, pokojnik pa je zapustil več osirotelih otrok (SI AS 149, Mesto Kamnik, šk. 1, sodni protokoli 1613–1622, s. p., 21. 1. 1621, 19. 5. 1622). Drugi, naveden neznanega dne

¹⁶² Bizant, Marijine kongregacije, str. 142–144 in 147.

¹⁶³ Michael Carniolus (SI AS 1073, Zbirka rokopisov, II/51r, pag. 145). – Kongregacijska knjiga v tem času navaja le pokrajinske oznake izvora, pri čemer loči Ljubljančane od ostalih Kranjcev, kar je bil tudi Turk. Tako kot pri večini sočasno sprejetih članov je tudi pri njem dodan križec, znamenje, da je umrl. Pri mnogih je zapis, da so postali duhovniki (sacerdos).

¹⁶⁴ Bizant, Marijine kongregacije, str. 142–144 in 147.

¹⁶⁵ Ime Mihaela Turka prvič srečamo 11. novembra 1650, ko je bil krstni boter (NŠAL, ŽA Kamnik, Maticne knjige, R 1640–1650, fol. 124r).

¹⁶⁶ Kamniška poročna matica iz tega časa ni ohranjena. Zakonca se nista poročila v Ljubljani (NŠAL, ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj, Maticne knjige, P 1632–1751, P 1651–1682). V Kamniku v letih okoli Rozininega rojstva (1631) ni bila krščena nobena deklica s tem imenom (NŠAL, ŽA Kamnik, Maticne knjige, R 1622–1642).

¹⁶⁷ NŠAL, ŽA Kamnik, Maticne knjige, R 1662–1673, fol. 65r (10. 2. 1668); R 1685–1699, fol. 2r (19. 12. 1685), fol. 50r (20. 7. 1689). »Generosus« je bil npr. mestni sodnik Bernard Jurij Šter (prav tam, fol. 8r in 10v), naslednje leto pa Lovrenc Klančnik (prav tam, fol. 20v), neplemiški svak Janeza Vajkarda Valvasorja (Golec, Valvasor, njegove korenine, str. 195, 201 in 211). Leta 1685 za botra Mihaela Turka in botro

med letoma 1653 in 1678.¹⁶⁸ Štiri srečamo samo ob krstu in so najverjetneje umrli, preden se leta 1671 začnjenja najstarejša kamniška mrliška matica,¹⁶⁹ ena hči pa se je dvakrat omožila v domačem mestu.¹⁷⁰

Mihael Turk je v sedemdesetih in zgodnjih osemdesetih letih izpričan tudi kot mestni mitničar,¹⁷¹ kot ključar z mestom tesno povezane cerkve sv.

Jero Rece poleg oznake generosus beremo »nobili, quia habet nobilitatem« (prav tam, fol. 504).

¹⁶⁸ Otroci so si sledili takole: Volfgang Sigmund (kršč. 3. novembra 1653), Katarina Elizabeta (kršč. 2. oktobra 1655), Marjeta (kršč. 27. junija 1657), Uršula (kršč. 10. septembra 1659), Dominik Roman (kršč. 27. junija 1661), Janez Zlatoust (kršč. 25. januarja 1663), Julij Emanuel (kršč. 5. marca 1667), Feliks Anton (kršč. 17. januarja 1669), Marija Magdalena (kršč. 20. julija 1671), Mihael Sigmund (kršč. 30. maja 1673), Karel Jožef (kršč. 9. januarja 1675) in Samuel (kršč. 29. januarja 1678) (NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, R 1651–1661, fol. 33r, 57r, 77r, 99r, 118v; R 1662–1673, fol. 13v, 70r, 94r, 119r; R 1673–1685, fol. 1r, 14r, 36v).

¹⁶⁹ V kamniških maticah pogrešamo smrt in poroko Marjete, Uršule, Dominika Romana in Marije Magdalene (prim. prav tam, M 1671–1707, M 1707–1731, M 1731–1747, M 1747–1765, P 1673–1711). Pri tem je treba opozoriti, da prva mrliška matica pogosto ne navaja imen in priimkov otrok, v prvi poročni pa mestoma pogrešamo priimke nevest. Morda je Uršula istovetna z Uršulo Turk (Vrsula Turkouka), pokopano 14. oktobra 1681, v mrliški matici brez navedbe starosti in drugih podatkov (prav tam, M 1671–1707, fol. 29v). Marija Magdalena bi bila lahko samska Marija Turk (virgine Maria Türkin), ki se je 15. februarja 1708 omožila z mestnim svetnikom Jakobom Čebuljem (Zebail) (prav tam, P 1707–1731, fol. 98r), s katerim v naslednjih letih nista imela otrok (prav tam, R 1700–1710, R 1710–1727). Če gre za pravo osebo, je bila ob poroki že v 37. letu.

¹⁷⁰ Katarina Elizabeta je prvič stopila pred oltar pri 20-ih 3. julija 1675 z »gospodom« Jurijem Drnovškom in drugič 19. maja 1688 z »gospodom« Janezom Jakobom Huberjem (prav tam, P 1673–1711, fol. 4v in 39v).

¹⁷¹ V mestnih sodnih protokolih ga kot mitničarja (als Mauthner) srečamo med letoma 1676 in 1680 (SI AS 149, Mesto Kamnik, šk. 3, sodni protokoli 1675–1682, pag. 90, 92, 404, 421 in 426); zanimivo je, da je njegova hiša (des Herrn Türken behausung) leta 1676 označena tudi kot cesarska mitninska hiša (Khajl. Mauthhauß), očitno ker so na tej mitnici deloma pobirali tudi cesarske pristojbine. Iz spisov kranjskega vicedomskega urada o kamniški mitnici jasno izhaja, da je šlo za mestno mitnico (Stattmauth) (SI AS 1, Vicedomski urad za Kranjsko, šk. 150, I/187, lit. S V–12). Ko so leta 1681 v Kamniku vzpostavili novo državno mitnico, t. i. nakladninski urad, je prišlo do manjših napetosti med novim uradom in Turkom, kje bodo mitnino pobirali čigavi ljudje (prav tam, lit. S V–10, 6. 12. 1681). Mestno mitnico je vsakokratni mestni sodnik sicer oddajal v zakup (prav tam, lit. V–8, 5. 8. 1642).

Primoža nad Kamnikom (1676)¹⁷² in kot špitalski mojster (1680).¹⁷³ Njegovo ime se redno pojavlja med mestnimi svetniki, večkrat je opravljal funkcijo sodnega upravitelja¹⁷⁴ in bil med letoma 1666 in 1698 vsaj 11-krat izvoljen tudi za predstojnika mestne samouprave, v enoletni mandat mestnega sodnika.¹⁷⁵ Veliko je dal na izobrazbo, saj najdemo kar pet njegovih sinov na ljubljanski jezuitski gimnaziji: Volfa Sigmunda (roj. 1653), Janeza Zlatousta (roj. 1663), Feliksa (roj. 1669), Karla Jožefa (roj. 1675) in Samuela (roj. 1678). Kot kaže, niso bili vsi enako uspešni dijaki, saj sta Volfgang Sigmund in Feliks (Anton) izpričana samo v nižjih razredih.¹⁷⁶ Prvi od njiju se ni vrnil v rodni Kamnik, drugi pa je morda opustil šolanje zaradi bolezni, glede na to da je umrl v domačem mestu v starosti samo 29 let (1698).¹⁷⁷ Naš Karel Jožef naj bi, kot pravi mrliška matica, končal filozofijo, kar pomeni, da je moral po gimnaziji oditi vsaj v Gradec. Tam je višje je-

¹⁷² SI AS 149, Mesto Kamnik, šk. 3, sodni protokoli 1675–1682, pag. 172–173.

¹⁷³ Prav tam, pag. 400.

¹⁷⁴ Prav tam, npr. pag. 239, 360, 408.

¹⁷⁵ Mihael Turk je bil za mestnega sodnika izvoljen v letih 1666, 1667, 1682, 1683, 1684, 1687, 1688, 1691, 1692, 1697 in 1698 (SI AS 1, Vicedomski urad za Kranjsko, šk. 275, I/139, lit. S XVIII–1, 29. 7. 1666, 4. 8. 1667, 6. 8. 1682, 27. 7. 1683, 13. 7. 1684, 27. 7. 1687, 27. 7. 1688, 27. 7. 1691, 13. 7. 1692, 28. 7. 1697, 27. 7. 1698). Prim. Stiasny, Kamnik, str. 62–63.

¹⁷⁶ Volf Sigmund oz. samo Sigmund je med alumni in konviktorji izpričan v letih 1668–1670, ko je obiskoval prve tri gimnazijske razrede (Črnivec (ur.), Ljubljanski klasiki, str. 94, 95 in 97), Feliks pa v letih 1683 in 1684, ko je bil dve leti zapored v prvem razredu kot alumen (štipendist) alumnata kamniškega župnika Krištofa Plancka (prav tam, str. 112, 113 in 114). Planckov alumen je bil prav tako Janez Zlatoust Turk, ki ga kot takega srečujemo med letoma 1675 in 1682, do šestega, zadnjega razreda gimnazije; imenovan je Janez Krištof in dvakrat označen tudi kot Kamničan (prav tam, str. 100, 101, 102, 103, 104, 107, 108, 110). Jožef, izpričan najprej leta 1692 kot konviktor, se v letih 1692 do 1695, ko je bil v petem razredu, pojavlja kot Lenkovičev alumen in trobentač (tubista) (prav tam, str. 123, 1256, 127 in 128). Isti instrument je kot gojenec jezuitskega seminarja igral Samuel, sicer konviktor in Škofičev alumen, izpričan med letoma 1693 in 1696, do petega razreda, enkrat tudi kot Kamničan (prav tam, str. 126, 129 in 130). Kot petošolci, v razredu poetika, so bili v kongregacijo Marije Vnebovzete sprejeti Janez (Zlatoust) leta 1680, Jožef 1695 in Samuel 1696 (SI AS 1073, Zbirka rokopisov, II/51r, pag. 330, 426 in 431). O alumnatih gl. Mlinar, Ustanove za revne študente, str. 84–86.

¹⁷⁷ Pokopali so ga 13. maja 1698; v mrliški matici je vpisan kot »gospod« Feliks Turk (Türk), star okoli 28 let (NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, M 1671–1707, fol. 99v).

zuitske študije potrjeno obiskoval Janez Zlatoust,¹⁷⁸ ki je tako kot najmlajši Samuel postal duhovnik. Brata sta mašniško posvečenje najverjetneje prejela v Vidmu od svojega krajevnega škofa, oglejskega patriarha.¹⁷⁹ O mlajšem Samuelu je znanega zelo malo. Potem ko so ga leta 1706 sprejeli v znamenito duhovniško bratovščino sv. Mihaela v Mengšu, so ga osem let pozneje (1714) iz nje izbrisali, ker je odšel neznano kam.¹⁸⁰ Ni nujno, da je zapustil duhovniške vrste, gotovo je le to, da se je nekam preselil in da ni izpolnjeval članskih obveznosti do bratovščine. Starejši Janez Zlatoust je bil beneficiat sv. Mihaela v Kamniku in od leta 1694 do smrti celih 34 let spiritual klaris v bližnjih Mekinjah, kjer so ga 10. septembra 1728 tudi pokopali v kripto samostanske, danes župnijske cerkve. Veljal je za pobožnega, zglednega duhovnika in človeka.¹⁸¹ Od sedmih bratov Turk ne najdemo v šolah samo dveh, Julija Emanuela (roj. 1667) in Mihaela (roj. 1673),¹⁸² ki sta oba umrla samska v domačem mestu: Julij Emanuel se je poslovil pri 29-ih (1696),¹⁸³ Mihael pa pri 51-ih (1724).¹⁸⁴

Kamniški Turki so tako po moški strani ugasnili leta 1734 s smrtjo Karla Jožefa, mestnega svétnika in člana Cecilijine bratovščine. Njegov rod se je nadaljeval z edino preživelo hčerko Sidonijo, po-

ročeno Vidic, ki je večino življenja preživela ob možu mitničarju v Kokri. V Kamnik sta se poleg nje vrnila nikoli poročena hči Cecilija in sin Franc Vidic, čigar hči Jožefa je pozneje svojemu stricu Janezu Antonu rodila hčerko.

Odperto ostaja vprašanje, v kakšnem sorodstvu so bili Vidici s plemenitenimi Kamničani Škerpini pl. Oberfeldi, prek katerih je bilo mogoče ugotoviti njihove kamniške korenine. Kot smo videli, je zadnja iz Škerpinevega rodu, Marija Ana (1723–1801), Cecilijo Vidic (1745–1816) v oporoki leta 1801 naslovila kot »meine Mam« in jo imenovala za svojo glavno dedinjo, spomnila pa se je tudi vseh njenih sorojencev.¹⁸⁵ Na družinskem deblu leta 1722 plemenitenih kamniških meščanov Škerpinov ni nobene povezave ne z Vidici ne s Turki, je pa nekaj odprtih možnosti. Med temi se zdi najbolj verjetna ta, da sta bili sorodnici, morda sestre, Marija Magdalena (ok. 1697–1774), mati Marije Ane, o kateri je iz plemenitvene listine (1722) znano le to, da se je pred poroko v Škerpino družino pisala Aparnik,¹⁸⁶ in babica Cecilije Vidic in njenih sorojencev Elizabeta N. (ok. 1692–1746), ki je v Kamnik prav tako prišla od drugod. Ko se je Elizabeta že kot vdova po Kamničanu Tomažu Drnovšku leta 1714

¹⁷⁸ Leta 1684 je bil vpisan kot Kranjec iz Kamnika na stopnji fizika (Physici): Joannes Christ. Turck, Carniolus, Litopolitanus (Andritsch, Die Matrikel. 3. Band, str. 87).

¹⁷⁹ Samuel Turk je v Ogleju prejel prve štiri kleriške redove neznanega dne leta 1701 (Samuel Turgh, Carniolus) in subdiakonsko posvečenje 23. septembra 1702 (Samuel Thurek ex Camnichn Carniolus) (Volčjak, Ordinacijski zapisniki, str. 37 in 218). Ni znano, kdo mu je podelil diakonat in prezbiterat; prejkone prav tako oglejski patriarh, saj ohranjene evidence posvečenj niso popolne. Dejstvo, da je mizni naslov prejel »ad titulum sui patrimonii«, priča o zadostni imovitosti njegovih staršev.

¹⁸⁰ [Anonimus], Duhovniška bratovščina, stolpec 414. Prim. SI PAM/1537, Slekovec Matej, Kartoteke: duhovniki 18. stoletje, št. 3300, Türk Samuel.

¹⁸¹ NŠAL 572, Zapuščina Franc Pokorn, šk. 378, Mekinje, pola B; ŽA Mekinje, Matične knjige, M 1728–1784, pag. 1.

¹⁸² Prim. Črnivec (ur.), Ljubljanski klasiki; SI AS 1073, Zbirka rokopisov, II/51r.

¹⁸³ Pokopali so ga 26. maja 1696, starost v mrliški matici je pravilna, kot kraj smrti pa je navedeno mesto (NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, M 1671–1707, fol. 90r).

¹⁸⁴ Ob pokopu 11. maja 1724 je naveden kot »gospod« in samski, stanujoč v mestu, za navedbo starosti pa je ostal prazen prostor (NŠAL, ŽA Kamnik, Matične knjige, M 1707–1731, fol. 91v).

¹⁸⁵ Oporoko je napisala in pečatila v navzočnosti dveh prič 7. julija 1801 v Kamniku, odprli in razglasili pa so jo 20. julija. Poleg voska, namenjenega trem kamniškim cerkvam, 250 goldinarjev za mašne namene (350 maš) ter dveh manjših volil kamniški šoli in ubožnici so po pokojnici dedovale naslednje osebe: »gospod« Anton Vidic, bankalni prejemnik v Kostanjevici, 50 goldinarjev, »gospod« Avguštin Vidic, upošteva njegovih veliko otrok, 150 goldinarjev, otroci »gospoda« Franca Vidica Jožef, Johana in Jožefa vsak po 20 goldinarjev, Jožef Sebastjan, sin kamniškega meščana »gospoda« Jodoka Ramuša, 10 goldinarjev, obe služkinji vsaka svojo posteljo in veliko svečo, ter Cecilija Vidic kot glavna dedinja in izvršiteljica oporoke. SI AS 308, Zbirka testamentov Deželnega sodišča v Ljubljani, III. serija, fasc. S 159–E, testament S–178, 7. 7. 1801. – Pokojnično premoženje, inventarizirano v Kamniku 21. avgusta 1801 (kot priči sta bila navzoča tudi dediča Cecilija in Avguštin Vidic), so ocenili na dobrih 1805 goldinarjev, od česar je 1450 goldinarjev odpadlo na tri zadolžnice, 355 pa na premičnine (SI AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani, šk. 111, fasc. XXXV, lit. S–283, 21. 8. 1801). Hišo št. 66 na kamniškem trgu je Cecilija že pet let prej, leta 1796, prodala meščanskemu vinotoču Leopoldu Jožefu Schüllerju (SI AS 330, Zemljiška knjiga za sodni okraj Kamnik, Kamnik mesto, knj. 1, Tom. I, lit. A, fol. 66; prim. Polec, Kamniške meščanske hiše, str. 67).

¹⁸⁶ Preinfalk, Plemiške rodbine, str. 236 in 267.

omožila s Karlom Jožefom Turkom (1675–1734), je bil prva poročna priča domačin Sigmund Konrad Škerpin (1690–1729),¹⁸⁷ skorajšnji mož Marije Magdalene Aparnik. In ko se je njuna edina preživela hči Magdalena Sidonija leta 1735 omožila z Andrejem Vidicem, ju je prišel v Kamnik poročiti Škerpinov tedaj že plemeniteni brat, ljubljanski kanonik Janez Andrej (1692–1748).¹⁸⁸ Vdova Marija Magdalena Škerpin je bila tudi krstna botra prvima Vidičevema otroku, ki sta se rodila še v Kamniku v letih 1736 in 1737.¹⁸⁹ Pri tem nikakor ne gre prezreti, da so botrstva Škerpinov Turkovim krščencem izpričana že veliko prej, v tretji četrtini 17. stoletja, in to v velikem številu.¹⁹⁰ Ne nazadnje sta bili družini v Kamniku na glavnem trgu skoraj sosedi. Dobroti Cecilije, zadnje pripadnice plemenitenih Škerpinov pl. Oberfeldov, pa gre zasluga, da je bilo sploh mogoče ugotoviti, kdo in od kod sta prihajala naša »kostanjeviška grešnika« Janez Anton in Jožefa Vidic, ki sta štiri leta po njeni smrti spravila na svet »incestno dete« in z njim zaplodila nov razvejen rod.

Viri in literatura

Arhivski viri

NŠAL – Nadškofijski arhiv Ljubljana

NŠAL 122, Zbirka merijskih matičnih knjig

NŠAL 572, Zapuščina Franc Pokorn

ŠAL/Ž – Škofijski arhiv Ljubljana/Župnije

ŽA Čatež ob Savi

ŽA Jesenice

ŽA Kamnik

ŽA Kostanjevica ob Krki

ŽA Ljubljana–Sv. Nikolaj

ŽA Ljubljana–Sv. Peter

ŽA Ljubljana–Marijino oznanjenje

ŽA Loški Potok

ŽA Mekinje

ŽA Motnik

ŽA Podbrezje

ŽA Radovljica

ŽA Raka

NŠAM – Nadškofijski arhiv Maribor

Župnija Loka pri Zidanem Mostu

Župnija Videm ob Savi

ÖStA – Österreichisches Staatsarchiv, Wien

AVAFHK – Allgemeines Verwaltungsarchiv –
Finanz- und Hofkammerarchiv

Bancale Krain

Neueres Bancale

SI AS – Arhiv Republike Slovenije

SI AS 1, Vicedomski urad za Kranjsko

SI AS 7, Deželno glavarstvo na Kranjskem,
politični oddelek

SI AS 149, Mesto Kamnik

SI AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko

SI AS 175, Jožefinski kataster za Kranjsko

SI AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko

SI AS 308, Zbirka testamentov Deželnega sodišča
v Ljubljani

SI AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev
Deželnega sodišča v Ljubljani

SI AS 315, Deželna deska za Kranjsko

SI AS 330, Zemljiška knjiga za sodni okraj
Kamnik

SI AS 1073, Zbirka rokopisov

SI PAM – Pokrajinski arhiv Maribor

SI PAM/1537, Slekovec Matej, Kartoteke:
duhovniki 18. stoletje

SI ZAC – Zgodovinski arhiv Celje

SI ZAC/1031, Zbirka zemljiških knjig

SI ZAL – Zgodovinski arhiv Ljubljana

SI ZAL 488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige

ŠAK – Škofijski arhiv Koper

¹⁸⁷ NŠAL, *ŽA Kamnik, Matične knjige*, P 1712–1744, fol. 10r.

¹⁸⁸ Prav tam, fol. 96r.

¹⁸⁹ Prav tam, R 1727–1738, fol. 146v in 171v.

¹⁹⁰ Jakob Škerpin je bil leta 1653 krstni boter prvorojencu Mihaela in Rozine Turk, njegova žena Katarina pa je med letoma 1657 in 1671, ko je umrla, botrovala kar sedmim otrokom istega para (prav tam, R 1651–1661, fol. 99r, 77r in 118v; R 1662–1673, fol. 13v, 70r, 94r in 119r).

ŠAK Ž Raz – Župnija Razdrto
 ŠAK Ž Rut – Župnija Rut
 ŠAK Ž Šta – Župnija Štanjel

Župnijski arhiv Čatež ob Savi

Statusi animarum

Literatura in objavljeni viri

Andritsch, Johann: *Die Matrikeln der Universität Graz. Band 3. 1663–1710.* Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, Universitätsbuchdruckerei und Universitätsverlag, 1987.

[Anonimus]: Duhovniška bratovščina sv. Mihaela v Mengšu. *Zgodovinski zbornik. Priloga »Laibacher Dioecesanblatt-u«* 5 (1892), št. 21, stolpci 321–326; št. 22, stolpci 337–346; št. 23, stolpci 353–360; št. 24, stolpci 377–384; št. 25, stolpci 393–400; št. 26, stolpci 409–416; št. 27, stolpci 425–432; št. 28, stolpci 445–448; št. 29, stolpci 461–464; št. 30, stolpci 475–480; št. 31, stolpci 493–496.

Bezljaj, France (ur.): *Začasni slovar slovenskih priimkov.* Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1974.

Bizant, Milan: Marijine kongregacije v ljubljanskem jezuitskem kolegiju. V: Reisp, Vincenc (ur.): *Jezuitski kolegij v Ljubljani (1597–1997).* Zbornik razprav. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Provincialat slovenske province Družbe Jezusove, Inštitut za zgodovino Cerkve Teološke fakultete, 1998 (Redovništvo na Slovenskem 4), str. 137–156.

Catalogus cleri Archi-dioecensis Labacensis anno 1793; 1794; 1795; 1796; 1797; 1798; 1799; 1800; 1801; 1802; 1803; 1804; 1806; 1808; 1809; 1813; 1815; 1817; 1819; 1820; 1822; 1823; 1824; 1825; 1826; 1827; 1828.

Črnivec, Živka (ur.): *Ljubljanski klasiki 1563–1965.* Ljubljana: Maturanti Klasične gimnazije (1941–1958), 1999.

Florijančič pl. Grienfeld, Janez Dizma: *Deželopisna karta vojvodine Kranjske. Ljubljana 1744. Faksimile.* Ljubljana: Slovenska knjiga, 1995.

Gartner Lenac, Nadja: *Radovljiške družine v 18. stoletju: Radovljica Mesto.* Radovljica: Muzeji radovljiške občine, 2007.

Golec, Boris: Dunajska policija nima posluha za prinašalce peticij »civilne družbe« s Kranjskega: kako je Kostanjevica leta 1795 dokončno izgubila boj za ohranitev mestne avtonomije? *Acta Histriae* 18, 2010, št. 3, str. 597–626.

Golec, Boris: Glavni poudarki k topografiji Kostanjevice v stoletjih mestne avtonomije. V: Smrekar, Andrej (ur.): *Vekov tek: Kostanjevica na Krki 1252–2002: zbornik ob 750. obletnici prve listinske omembe mesta.* Kostanjevica na Krki: Krajevna skupnost, Organizacijski odbor za praznovanje 750. obletnice prve listinske omembe mesta, 2003, str. 145–180.

Golec, Boris: Raka – nekoč trg, nato spet vas. V: Vizlar, Ivan (ur.): *Raka, ljudje in vino. Zbornik ob deseti obletnici delovanja Društva vinogradnikov Raka.* Raka: Društvo vinogradnikov, 2015, str. 23–44.

Golec, Boris: *Valvasor, njegove korenine in potomstvo do danes.* Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016 (Thesaurus memoriae. Dissertationes 13).

Golec, Boris: Zemljiški katastri 18. in 19. stoletja kot vir za stavbno, gradbeno in urbanistično zgodovino slovenskega ozemlja – 1. del. *Arhivi* 32, 2009, št. 2, str. 283–338.

Golia, Modest: Pezdič (Pesdizh) Jurij Vincenc. *Slovenski biografski leksikon. Tretja knjiga. Raab–Švikaršič.* Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1960–1971, str. 322.

[Gratzy, Oskar]: Laibachs Bürgerschaft von 1720 bis 1786. *Mittheilungen des Musealvereins für Krain* 16, 1903, str. 70–88.

Instandskalender für das Herzogthum Krain auf das Jahr 1793. Laibach, [1793]; 1797.

Instand Schematismus für das Herzogthum Krain 1796. Laibach, [1796]; 1798; 1799; 1801; 1802.

Instanzen Schematismus vom Herzogthume Krain. Nebst Kalender für das Jahr 1803. Laibach, [1803].

Instanzen Schematismus vom Herzogthume Krain, dann der gefürsteten Grafschaften Görz und Gradiska. Für das Jahr 1804. Laibach, [1804]; 1806.

- Kemperl, Metoda:** Akademsko bratovščina sv. Cecilije v župnijski cerkvi v Kamniku. *Kronika* 46, 1998, št. 1–2, str. 34–40.
- Korošec, Branko:** *Ljubljana skozi stoletja. Mesto na načrtih, projektih in v stvarnosti*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1991.
- Land=Krainischer Schematismus auf das Jahr MCCLXXV*. Laibach, [1775]; *MCCLXXVI* [1776]; *MCCLXXVII* [1777].
- Lavrič, Ana:** Likovna umetnost v Herbersteinovem času. V: Škulj, Edo (ur.): *Herbersteinov simpozij v Rimu*. Celje: Mohorjeva družba, 2004, str. 455–476.
- Mlinar, Janez:** Seminar za revne študente pri ljubljanskem kolegiju. V: Rajšp, Vincenc (ur.): *Jezuitski kolegij v Ljubljani (1597–1997)*. Zbornik razprav. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Provincialat slovenske redovne province Družbe Jezusove, Inštitut za zgodovino Teološke fakultete, 1998 (Redovništvo na Slovenskem 4), str. 77–91.
- Neuer Instanzkalender auf das Jahr MDCCLXXX* [1780]; *MDCCLXXXI* [1781], fol. M3; *MDCCLXXXII* [1782].
- Orožen, Ignaz:** *Das Dekanat Tüffer: mit den Seelsorgestationen Tüffer, St. Ruprecht, St. Leonhard, Gairach sammt dessen Kloster, St. Nikolaus, St. Margarethen, St. Gertraud, St. Jakob in Dolj, Trifail, St. Egyden in Steinbrücken, Lak, St. Johann in Razbor, (Ratschach in Krain) und Maria Scheuern*. Cilli: J. Rakusch, 1881 (Das Bisthum und die Diözese Lavant. IV. Theil/2).
- Ožinger, Anton:** *Vizitacije savinjskega arhidiaconata goriške nadškofije 1751–1773*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, Inštitut za zgodovino Cerkve Teološke fakultete, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1991 (Vizitacijski zapisniki goriškega nadškofa Karla Mihaela grofa Attemsja 1752–1774, Zvezek 2).
- Polec, Janko:** Kamniške meščanske hiše in njihovi lastniki v dve sto letih. *Kamniški zbornik* 1955. Kamnik: Uredniški odbor, str. 51–110.
- Preinfalk, Miha:** *Plemiške rodbine na Slovenskem. 18. stoletje. 2 del. Od Del-Negrov do Škerpinov*. Ljubljana: Viharnik, 2022 (Zbirka Blagoslovljeni in prekleti. Sedma knjiga).
- Schematismus des Laibacher Gouvernements=Gebiets für das Jahr 1819*. Laibach [1819]; 1821; 1824.
- Schematismus für das Herzogthum Krain 1795*. Laibach, [1795].
- Schematismus für Krain, Görz und Gradiska auf das Jahr 1807*. Laibach, [1807].
- Stiasny, Ljudevit:** *Kamnik. Zemljepisno-zgodovinski opis*. Ljubljana: Ljudevit Stiasny, 1894.
- Suhadolnik, Jože – Anžič, Sonja:** *Novi trg z okolico. Arhitekturni in zgodovinski oris mestnega predela in objektov, lastniki hiš in arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv, 2006.
- Suhadolnik, Jože – Anžič, Sonja:** *Sari trg, Gornji trg in Levstikov trg. Arhitekturni in zgodovinski oris mestnega predela in objektov, lastniki hiš in arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv, 2003.
- Šturm, Lovro (ur.):** *Gorenjske družine v 18. stoletju*. Celje: Društvo Mohorjeva družba; Celjska Mohorjeva družba; Ljubljana: Inštitut Karantanija: Slovenska matica, 2016.
- Šturm, Lovro (ur.):** *Ljubljanske družine v 18. stoletju*. Celje: Društvo Mohorjeva družba; Celjska Mohorjeva družba; Ljubljana: Inštitut Karantanija: Slovenska matica, 2018.
- Umek, Ema – Kos, Janez (ur.):** *Vodnik po matičnih knjigah za območje SR Slovenije*. Ljubljana: Skupnost arhivov Slovenije, 1972 (Skupnost arhivov Slovenije. Vodniki. 1. zvezek).
- Valenčič, Vlado:** Trgovina na Kranjskem v 18. stoletju. *Zgodovinski časopis* 48, 1994, št. 2, str. 217–230.
- Volčjak, Jure:** *Ordinacijska protokola goriške nadškofije 1750–1824. 1. del: 1750–1764*. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2010 (Viri 31).
- Volčjak, Jure:** *Ordinacijska protokola Ljubljanske (nad)škofije 1711–1824. 1. del: 1711–1756*. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2013 (Viri 36).
- Volčjak, Jure:** *Ordinacijski zapisniki Oglejskega patriarhata za slovensko ozemlje v 18. stoletju (1701–1749)*. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2020 (Viri 43).

Žontar, Josip: *Zgodovina mesta Kranja.*

Ljubljana: Muzejsko društvo za Slovenijo, 1939.

Digitalni viri

<http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&lemid=GV07065>
(pridobljeno novembra 2023);

<https://www.stat.si/imenarojstva#/names?lastname=Curhalek> (pridobljeno oktobra 2023).

Zusammenfassung

»DIE TAT IST, AUSSER EINIGEN FRAUEN, IN DER ÖFFENTLICHKEIT SOZUSAGEN UNBEKANNT«

Über ein verbotenes Verhältnis und dessen Frucht in einem »etwas besseren Haus« am Beginn des 19. Jahrhunderts

Im Jahr 1805 wurde dem verwitweten, 63 Jahre alten Mautner Janez Anton Vidic in Kostanjevica bei Krka eine uneheliche Tochter aus seinem Verhältnis mit der 28-jährigen Nichte Jožefa, der Tochter seines verstorbenen Bruders, geboren. Ihre Tochter Kristina wurde in der Nachbarpfarre Raka getauft und Vidic suchte beim Laibacher erzbischöflichen Ordinariat um eine Eheerlaubnis an, die er jedoch wegen des komplizierten und teuren Verfahrens nicht bekam. Über sein Ansuchen hätte nämlich zuerst Wien und danach Rom entscheiden müssen, wobei die Diözese die Vermittlung nicht übernehmen wollte. Als Vidic nach sieben Jahren verstarb, heiratete Jožefa den Lederer Vincenc Curhalek (1782–1840) und übersiedelte bald danach mit ihm und der Tochter nach Čatež an der Sava. Sie starb in Jahr 1840 als Witwe in unmittelbarer Nähe des Heimes ihrer Tochter in Raka bei Krško, dort, wo die Tochter 35 Jahre zuvor getauft wurde und seit dem Jahr 1830 mit dem Fleischer Franc Zupančič verheiratet war.

Der reine Zufall führte zur Entdeckung, von wo die zwei nicht füreinander bestimmten Eheleute – Onkel und Nichte Vidic – nach Kostanjevica kamen. Sie wurden im Testament ihrer Verwandten

Marija Ana Škerpin von Oberfeld (1723–1801), der letzten Vertreterin eines in den Adelsstand erhabenen bürgerlichen Geschlechts in Kamnik, unter den Erben genannt.

Der zweite Teil des Beitrags behandelt die Frage, aus was für einem Umfeld die zwei Personen stammten, die durch ihre verbotenen fleischlichen Gelüste für immer verbunden waren. Eine kompakte Charakterisierung des sozialen und genealogischen Hintergrundes ihrer Tochter Kristina (1805–1857) lautet wie folgt: Herkunft aus den Städten Ljubljana, Kamnik und Radovljica, tiefe bürgerliche Wurzeln, Mautner und Händler, unter den Verwandten viele Geistliche.

Jožefa Vidic (1777–1840) wuchs in einer Familie von Bürgerlichen und Händlern in Kamnik auf. Ihre Mutter verlor sie bereits im Alter von zwei Jahren, ihren Vater dann, als sie 19 und ein halbes Jahr zählte. Sie hatte noch einen Bruder und eine Schwester, beide älter als sie, galt jedoch aufgrund der Minderjährigkeit als Waise, obendrauf wurde das heimische Haus drei Jahre später versteigert. Obwohl Jožefa bereits reif für die Ehe war, heiratete sie nicht, was wahrscheinlich mit ihrer ungünstigen materiellen Lage zusammenhing. Im Alter von 25 Jahren lud sie im Jahr 1802 ihr frisch verwitweter Onkel Janez Anton – ein kinderloser Mautner bzw. Bankalbeamter in Kostanjevica – als Hausfrau zu sich ein.

Jožefas Eltern heirateten (1767) sehr jung, weil ein Kind auf dem Weg war, und übersiedelten nach der Heirat in Kranj nach Kamnik, wo sie ein Haus kauften. Der Vater Franc Vidic (1750–1796) wuchs als Sohn des Mautners in Kokra bei Preddvor auf und erlernte den Händlerberuf, die Mutter Neža Pezdič (1746–1779) stammte aus einer Handels- und Bürgerfamilie in Radovljica. Ihr Vater Jurij Pezdič, der im Unterschied zur Mutter noch in einer bäuerlichen Familie geboren war, war einer der vermögenden Oberkrainer Händler und übte mehrere Jahre auch die Funktion des Stadtrichters von Radovljica aus. Einer seiner Söhne wurde Geistlicher mit einer soliden theologischen Ausbildung, aber einem kontroversen Lebensstil.

Jožefa Vidic hatte mit ihrem Onkel Janez Anton (1742–1812) gemeinsame Wurzeln nach ihrem

Vater Franc, dem leiblichen Bruder des Onkels. Die Brüder wuchsen in Kokra auf, wo ihr Vater Andrej Vidic vier Jahrzehnte Mautner war. Auch zwei seiner vier Söhne wurden Mautner, Franc war wie erwähnt Händler und der vierte Bruder verstarb jung als Geistlicher Benefiziat.

Der Vater Andrej Vidic (1707–1784) kam aus den Vororten von Ljubljana, aus einer nicht bürgerlichen Familie, und hatte einen Bruder, der Geistlicher war. Seine Wurzeln in der Krainer Landeshauptstadt dürften väterlicherseits wohl bis ca. in das Jahr 1620 zurückreichen, mütterlicherseits sind sie bis in die achtziger Jahre des 17. Jahrhunderts belegt. Bereits als Mautner in Kokra heiratete er im Jahr 1735 in Kamnik Marija Sidonija Turk (1716–1791) aus einer alten und angesehenen Bürgerfamilie in Kamnik, die ein Haus auf dem Hauptplatz hatte und in der Stadt seit den zwanziger Jahren des 17. Jahrhunderts nachgewiesen ist, beginnend mit dem Urgroßvater, dem Wundarzt Janez Turk. Der Großvater Mihael war in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts viele Jahre Stadtrichter und legte großes Augenmerk auf die Ausbildung, schickte er doch fünf Söhne in das Laibacher Jesuitengymnasium, von denen zwei Geistliche wurden. Der Vater von Sidonija, Karel Jožef, schloss die Philosophie ab und war eines der Gründungsmitglieder der im Jahr 1731 gegründeten Akademischen Vereinigung (Musikakademie) der hl. Cäcilia in Kamnik.

Schlagwörter: Inzest, Geschlecht Vidic, Genealogie, Kostanjevica na Krki, Raka, Kamnik, Radovljica, Kokra, Ljubljana